alfa

SZEKÉR ÉS KOCSI

ŰR-IDŐJÁRÁS

KÉREG 1978

FÉSZEK-RAKÁS

ANTHONY EGY NAPJA

ZÚGÓ ORKÁN

ASTERIX

ZSIRÁF-PÁRBAJ

ÜZEMEN KÍVÜL

SZÍN-TÉR

TENGERVÉSZ

GÉP-MADÁRKÁK

A FÁRAÓ PATKÁNYA

A GYILKOS-TÓ

DECEMBERI VIRÁG-PARÁDÉ

RITMUSOK

AZ AMERIKAI POLGÁR-HÁBORÚ

ARANY-KRÉTA

UTAZZ A GALLIÁN!

1988. DECEMBER
ÁRA: 30,— Ft

Junior PM
alfa
X. ÉVFOLYAM 6. SZÁM
A NEMZETKÖZI ÚJSÁGÍRÓ SZERVEZET MAGAZINJA TÍZEN TÚLIAKNAK

Megjelenik minden második hónapban, az Interpress Magazin mellékleteként

Főszerkesztő: IVANICS ISTVÁN

Főszerkesztő-helyettes: DÁVID CSABA

Szerkesztőség: Budapest II., Rózsahegy utca 3/B 1024 Telefon: 153-883

Postacím: Budapest, 1525, Pf. 46

INTERPRESS

Kiadja a Nemzetközi Újságíró Szervezet Interpress Kiadó, Nyomda és Reklám Vállalata, Budapest II., Mihályfi Ernő utca 14. 1022 Telefon: 350-945

Felelős kiadó: DR. POLLÁK MIKLÓS vezérigazgató

88.0931 Athenaeum Nyomda, Budapest rotációs mélynyomás

Felelős vezető: SZLÁVIK ANDRÁS vezérigazgató

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR), Budapest XIII., Lehel u. 10/A 1900 – közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetési díj 1 évre: 180,— Ft, ½ évre: 90,— Ft, egyes szám ára: 30,— Ft. Megjelenik: kéthavonként. Külföldiek részére előfizethető az Interpress Kiadó, Nyomda és Reklám Vállalatánál, 1022 Budapest, Mihályfi Ernő u. 14. Előfizetési díja: US $ 11,— egy évre, mely összeg átutalható a Magyar Nemzeti Banknál vezetett BC—401—6306—144—01 sz. számlára.

HU ISSN: 0138—9351

Laptervező grafikus: GÁLÓCSI ÁGNES

A lapban megjelenő színes reprodukciókat Kresz Albert készítette

Fotók és illusztrációk: Sunday Times Magazine (2–3; 48.) 100+1 Prága (6–7) Bunte (6–7; 28–29.) Das Tier (18.); LPS (20–21; 28–29); PM Magazine (22–23; 30–31.) valamint a szerkesztőség archívumából.

AZ ARMADA PUSZTULÁSA

KÁLLAI TIBOR

Minden hajóparancsnok olyan tökéletes térképet kapott, amilyennel maguk az angolok sem rendelkeztek. Rajta volt az angol part minden rejtett öble és kanyarulata. Csak éppen néhány alattomos sziklazátonyt felejtettek le róla...

Ha négyszáz évvel ezelőtt, 1588-ban a „legyőzhetetlen" spanyol Armada nem szenved megsemmisítő vereséget a La Manche csatornán... ha a szörnyű vihar nem szórja szét a spanyol flottát... ha Drake (ejtsd: Drék) admirális nem fogja el egy éjszaka a „Miasszonyunk" zászlóshajót... ha II. Fülöp spanyol király nem szobatudós... akkor más ma a világ.

De hát mi történt? Ki verte meg a keresztény világ legnagyobb hajóhadát?

Anglia és Spanyolország hivatalosan sohasem üzent hadat egymásnak. Mindkét ország uralkodója a jó viszony megőrzésére törekedett. Fülöp király meg is kérte I. Erzsébet kezét, igaz, kosarat kapott. De Angliának egyre több bosszúságot okozott a tengerentúli kereskedelem spanyol–portugál kisajátítása, és a spanyol inkvizíció is egyre kíméletlenebbül zaklatta az angol kereskedőket szerte a világban. A spanyolokat pedig az bosszantotta, hogy Anglia az eretnekség „világközpontja" és a spanyol elnyomás ellen küzdő Németalföld támogatója. Így aztán „nem hivatalosan" ott ártottak egymásnak, ahol csak tudtak.

A királynő kalóza, Sir Francis Drake a gyarmati kincsekkel hazafelé tartó spanyol hajókat fosztogatta, Fülöp király pedig az öreg V. Sixtus pápával megigértette, hogy Róma a költségek egyharmadával „beszáll" egy Anglia elleni hadjáratba. Mindkét fél szövetséget kötött a másik ellenségeivel. Anglia azonban sokáig nem hitte, hogy Spanyolország nyíltan nekiront, s ha Fülöp király nem olyan előrelátó, gondos természet, talán sohasem derül fény a szigorúan titkos spanyol készülődésre.

De Fülöpöt elfogta az aggodalom, hogy mi lesz a pénzzel, ha megtalál halni a pápa. Vajon utódja tartja-e majd magát a „költségtérítési" ígérethez? Hogy biztos legyen a dolgában, megigértette a pénzt az egész Biborosi Kollégiummal, amelynek tagjai közül az új pápát választják. Ennyi ember azonban nem tud titkot tartani. Így aztán, mint mindenki, az angolok is mindent szépen megtudtak.

A királynő 1587-ben szabad kezet adott „udvari kalózának", Francis Drake-nek – akit a spanyolok csak „El Draque" (a sárkány) néven emlegettek –, hogy zavarja meg a spanyol flotta előkészületeit. Drake csak erre várt. Nem érdekelték többé a kereskedelmi hajók, egyenesen a legnagyobb spanyol hadikikötő, Cádiz (ejtsd: Kádisz) felé vette útját. Fényes nappal, felvont hadilobogókkal, nagy csinnadrattával benyomult a kikötő belsejébe. Ott aztán másfél napig döngette-aprította ágyúival a spanyol hadihajókat. Elsüllyesztett közülük négyet, zsákmányolt is néhányat, méghozzá úgy, hogy ő maga egyetlen hajót sem vesztett, és emberveszteségе is csekély volt.

Hazafelé menet aztán elfogta még a kincsekkel megrakott „San Felipét". Jól megtépázta hát Fülöp szakállát. Az angolok ujjongtak, a protestáns világ dőlt a nevetéstől, a spanyoloknál pedig betelt a pohár. A király parancsot adott Anglia lerohanására...

És Fülöp király óriási birodalma, amelyben sohasem nyugodott le a nap, megkezdte egy támadó flotta kiállítását. A roppant hajóhad Lisszabon kikötőjében gyülekezett (Portugália ekkor spanyol fennhatóság alatt állt). Hetek alatt ideérkezett 130 hajó, köztük több, mint hatvan óriás „úszó erőd", mindegyik legalább ötven nehézágyúval felszerelve. A flottának összesen háromezer ágyúja volt, s 125 ezer lövéshez elegendő muníciója. Puskaporból a legfinomabb minőségűt rendelték, amit össze sem lehetett hasonlítani az angolok vizeletes-meszes, füstölgő kotyvalékával. Kézifegyverekből is a legjobbakat szedték össze. Tonnaszámra özönlött Lisszabonba a gabona, sonka, sajt, sózott hal, hús, zöldség, az olaj és a bor. És persze tódult a nép, hogy beállhasson matróznak vagy katonának.

Nagy volt a csábítás. Az olasz zsoldosokat például azzal kecsegtették, hogy „a világ legcsodálatosabb országában fosztogathatnak". Szabad rablást, nagy hadizsákmányt ígértek mindenkinek. A tapasztaltabb zsoldosok még aggódtak is, nehogy a ravasz angolok túl gyorsan megadják magukat, mert akkor nem lehet őket úgy istenigazából végigrabolni...

És az így összetoborzott, 30 ezres létszámú inváziós sereg, a hajóinastól a főparancsnokig, Medina Sidonia hercegig, egy emberként meg voltak győződve arról, hogy az Armada legyőzhetetlen, s hogy közvetlenül az Úr oltalma alatt áll. Ennek ellenére a főparancsnok vasfegyelmet vezetett be, mert a királyhoz hasonlóan ő is úgy vélte, hogy az anglikán eretnekek elleni hitvédő harcban a méltatlan magatartás elfordíthatja tőlük Isten jóakaratát. Ezért aztán minden hajón szigorúan megtiltotta a káromkodást, a verekedést és a kockázást. Jó szélben, pompás hangulatban futott ki a tengerre a hatalmas flotta. Az árbocokon Krisztus-képes lobogókat lengetett a szél, a nagy zászlóhajó vitorláján pedig ott díszelgett a pápai hármas korona, a tiara.

Az Armada páratlan vállalkozásra indult: támaszpontjától ezer mérföldre, ellenséges vizeken áttörve egy egész országot kellett meghódítania. A hadjárathoz eredetileg két haditervet is kidolgoztak. Az elsőt az időközben elhunyt Santa Cruz márki, a másodikat pedig Parma herceg, Fülöp király németalföldi helytartója.

Az első változat szerint a flotta két lépcsőben támadott volna: először egy kisebb egység valahol Skóciánál magára vonja az angol flotta figyelmét, hogy ezután a főerő váratlanul lecsaphasson Londonra és foglyul ejthesse még a királynőt is. A második változat tökéletes vilámháború: Parma herceg vezetésével egy sötét éjszakán, lapos bárkákon 30 ezer zsoldos kel át a csatornán Flandriából a kenti partokra, hogy aztán erőltetett menetben néhány nap alatt elérje és meglepetésszerűen elfoglalja Londont (királynőstől ők is, természetesen). Ez a változat az Armadának csak amolyan segédcsapatszerepet szánt volna, hiszen a partraszállást előzetes tengeri ütközet nélkül képzelte el. Egyik terv jobb volt, mint a másik. Bármelyiket is választják, Angliának nem sok esélye maradt volna.

A megadás pillanata...

Viszont akadt egy műkedvelő, szobatudós hadvezér, aki nem szerette megvitatni ötleteit a harcedzett katonákkal. Nyugodtan meg is tehette, mert ő volt a király: II. Fülöp. A király tehát nekiült és összegyúrta a két tervet. E harmadik, túlbonyolított, öszvérváltozat szerint az Armadának be kell nyomulnia a csatornába, ott – az összecsapást lehetőleg kerülve –, el kell hajókáznia Dunkerque-be (ejtsd: dönkerk) Parma hercegért és katonáiért, majd az angol flottán kemény tüzérségi tűzzel áttörve meg kell indítania a partraszállást (London, királynő stb.). S minthogy odahaza az Escoriálban szép napos időben tervezgetett a király, a terv is szép, nyugodt időre volt „komponálva". Pedig...

Pedig az Armadát elindulása után nem sokkal már úgy szétszórta egy vihar, hogy alig tudták újra összeszedni. A megtépázott flotta kénytelen volt „szervizpihenőt" tartani egy észak-spanyol kikötőben. Javítanivaló akadt bőven, két hajó nem is tudott továbbmenni, a katonák egy része pedig meglépett. Medina Sidonia márki nyugtalan volt, megfoghatatlan előérzete támadt. Legszívesebben visszafordult volna.

Az első spanyol hajórajt egy sószállító angol vitorlás vette észre, majd nemsokára a parti őrség is gyönyörködhetett a díszes Armadában. Július 31-én az angol flotta kifutott a tengerre, és a spanyolok nyomába szegődött. Egész Angliában órási volt a meglepetés. Várták ugyan ők a spanyolokat, csak éppen egy évvel később. A flottájuk még elég lerongyolódott állapotban volt, kevés a muníció, a szárazföldi csapatok felszereléséről és kiképzéséről pedig jobb nem is beszélni. Southamptonban (ejtsd: szauszemton) például a sisakjukban főztek a fegyverforgatáshoz alig konyító önkéntesek... Mi lett volna, ha a spanyoloknak itt jut eszükbe partra szállni?

De az Armada csak vonult tovább, Calais (ejtsd: kalé) felé, Parma csapataiért. Márpedig, ha e két seregnek sikerül egyesülnie, akkor Angliának befellegzett. Ám történt valami... Az éj leple alatt Drake (ugyan ki más?) az admirális egyik helyettese elfoglalta a „Bosszú" nevű spanyol zászlóshajót. Zsákmányolt több tonna finom lőport, kézifegyvereket, s ami a legfontosabb, a hajó szemléléséből rájött, hogy a spanyolok nehézágyúinak újratöltéséhez rengeteg időre van szükség. Azon egyszerű oknál fogva, hogy behemót kétkerekes ágyútalpaik

mozgatásához legalább hat ember kell, s mert az óriási lövegek hátravonszolásához nincs is elegendő hely. A korláton kihajolva töltögetni az ágyút viszont nem túlságosan szapora munka és nem is életbiztosítás, ha közben az ellenség lő.
A spanyolok egész egyszerűen nem is gyakorolták be a harc közbeni újratöltés technikáját, mert azt a taktikát akarták alkalmazni, hogy távolról, egy oldalsortűzzel mozgásképtelenné teszik az ellenséges hajót, majd melléúsznak és kézitusában elfoglalják. Mondani is felesleges: ez a taktika szintén Fü-

Fülöp, az amatőr hadvezér

löp király szobatudósi elmeszüleménye volt. Drake tehát rájött, hogy a fürgébb angol vitorlásokkal nyugodtan közel lehet menni a spanyol hajókhoz, és közelről szépen aprófává lehet lőni őket, miután azok leadtak egy sortüzet. És az angolok ezt is tették. Azaz tették volna, ha lett volna elegendő puskaporuk.
Az angoloknak ugyanis négykerekes, könnyen mozgatható ágyúmozdonyuk volt, ennek köszönhetően a biztonságos hajótérbe hátrahúzva két ember pillanatok alatt újratölthette az ágyút. És brit hősiesség ide vagy oda, ez a prózai, négy kis kerék volt az angol győzelem egyik legfőbb záloga. A másik? A hihetetlenül rossz spanyol stratégia. Mert az Armada csak nyomult, nyomult előre Calais felé, hogy ott élelmet és vizet vegyen fel és bevárja Parma herceg csapatait. Igen ám, csakhogy Parma nem értesült időben! Sidonia megérkezett tehát Calais-ba és... és fogalma sem volt, hogy mi a következő lépés. Ült tanácstalanul és elvesztegetett majd két napot. Csak augusztus 8-án indult Dunkerque felé, de félúton oldalba kapták az angolok. Ezek ugyan csak egyetlen spanyol gályát tudtak a tenger fenekére küldeni, de azért komoly kárt tettek a hajók többségében. Aprófát sem sikerült csinálniuk az Armadából, mert egyszerűen elfogyott a puskaporuk (a spanyoloknak maradt bőven!), de azért beláttatták Sidoniával, hogy sürgősen haza kell indulnia.
Igen ám, de hogyan? Ugyanis szörnyű erejű, viharos délnyugati szél támadt, s egyre csak üzte tovább a flottát az Északi-tenger felé. Meg kellett hát kerülniük az egész szigetországot, de útközben, Skócia és Írország partjainál újabb, szörnyű szélvihar tört rájuk. Ha jelezték is volna a térképek a sziklatornyokat, akkor sem tudták volna őket kikerülni. Sokszor azok jártak jobban, akik a vízbe vesztek, mert az elevenen partra vergődőket a helybeliek kíméletlenül lemészárolták. Rengeteg emberrel végzett a hideg (a néger és a félvér tengerészek egyszerűen megfagytak), a vérhas és a tífusz, az éhség és a szomjazás. Maga Sidonia márki is olyan gyönge volt, amikor hazaért, hogy a királynak diktált levelét sem tudta aláírni. Az Armada elvesztette hajóinak egyharmadát, legénységének felét.
Az angolok hajót ugyan nem vesztettek, de náluk is meghalt a legénység fele, hét–nyolcezer ember, és náluk is nagyrészt a harcok után, az éhség, az elfertőződött sebek és a járványok következtében. Ez persze nem vigasztalta a spanyolokat, akik a Dicsőséges Armadát búcsúztatták s akiknek kikötőit szörnyűséges kísértethajók, büzlő roncsok töltötték meg, csont-bőr haldoklókkal és kövér patkányokkal a fedélzetükön.
Az angolok is megkapták a leckét: javítani kell a flotta felszerelését, mert legközelebb nem biztos, hogy „Vihar Tengernagy" segít.

Szeszélyes az időjárás... De ne panaszkodjunk, hiszen a naprendszer más bolygóin még szeszélyesebb! Egyáltalán, másutt is van időjárás?

I. RÉSZ

Igaz ugyan, hogy bolygótársaink felszínét sokkal gyengébben ismerjük, mint Földünket, mégis érdemes néhány szót szólni arról, hogy miféle klimatikus viszonyok uralkodnak rajtuk. Ráadásul, a Földön meteorológiai állomások, intézetek ezrei vizsgálódnak, műszerek milliói mérik a hőmérsékletet, légnyomást, páratartalmat, a szél irányát és erejét, műholdak figyelik a felhők, frontok és más összetevők alakulását. Mégis nehéz pontosan előre jelezni az időt. Természetes, hiszen olyan sok dolog alakítja, befolyásolja azt, ami történik...
Töredékes információkat szerezhetünk a többi bolygó felszínéről a földi megfigyelőállomások munkája során. Sokkal több és részletesebb hírt kapunk azoktól a szondáktól, amelyek elsuhannak valamelyik bolygó mellett, esetleg keringenek körülötte. Megtörtént már az is, hogy felszínükre eljutott kísérleti szonda: rövid ideig, de részletesebb mérési adatokat nyertünk. A Vénusz felületéről például egy rövidke órán át tartott a közvetítés.
Ha egy bolygó a Naptól messzire kering, akkor felszínére kevesebb napenergia jut, mint a közelebbi bolygóra. Ez azonban mégsem jelenti egyszerűen azt, hogy amelyik közelebb van, az feltétlenül melegebb is. A Vénusz például 108 millió kilométerre kering a Naptól, míg a Merkur távolsága 46 millió és 70 millió kilométer között mozog. A Vénuszon mégis sokkal magasabb a hőmérséklet, a szovjet Venyera–7 mérései szerint 475 Celsius-fok. Ugyanakkor a két óriásbolygó, a Jupiter és a Szaturnusz elképesztően messzire kering a Naptól (a Jupiter 778 millió, míg a Szaturnusz 1427 millió kilométernyire), légkörük mégsem ezért hideg, hanem belső időjárási tényezők következtében.
Ha egy bolygó nagyon gyorsan forog a saját tengelye körül, hamarabb követi egymást felmelegedés és lehülés, aminek egészen másféle következményei vannak, mint a lassan forgó bolygók esetében, amikor a hosszan tartó „nap" alatt erősen felmelegedik a felszín és az ugyancsak hosszú éjszaka alatt erősen lehül. Az óriási hőmérséklet-különbségek következtében (ez a több száz Celsius-fokot is eléri) az ilyen bolygók felszínén elképesztő viharok tombolnak. A Merkurnak nincs a földi értelemben vett légköre, felhőburkolata, csupán egy igen ritka gázburok veszi körül. Ez a bolygó 88 nap alatt kerüli meg a Napot és a „Merkur-nap" hossza, vagyis a saját tengelye körüli fordulat ideje 58 földi napot tesz ki. Napsütötte felén a hőmérséklet a 430 fokot is eléri, míg az „éjszakai" oldalon 200 fokos fagy uralkodik.
A Hold ugyan nem bolygó (hivatalos meghatározás szerint a Föld mellékbolygója), mégis pillantsunk az időjárására: megfelelő légkör híján hasonló itt a világ, mint a Merkuron. Felszínét tizennégy földi napon át süti a Nap, újabb tizennégy napon át éjszaka van. „Nappal" 120 fokra melegszik fel, éjszaka viszont mínusz 190 fokra lehűl.
A Vénuszról említettük, hogy felületén óriási a hőség, pedig messze esik a Naptól. A szovjet Venyera és az amerikai Mariner szondák tudósítottak a felületén uralkodó viszonyokról, korábban ugyanis a vastag felhőtakaró miatt nem láthattuk ennek a bolygónak közvetlen felszínét. A kilométeres felhőtakarón át „nappal" áthatolnak a sugarak és olyan hőséget idéznek elő, amelyben az ólom egyszerűen megolvad. Ezért bírták a szondák is csak egy órán át... Pedig negyedannyi napenergia jut el a Vénuszra, mint a Merkurra. A jelenség oka az úgynevezett üvegház-jelenség. A fényenergia képében érkező napsugár felforrósítja a felszínt, a Vénusz ezt az energiát hővé alakítva visszaveri... Csakhogy légköre szinte tiszta szén-dioxid, amely nem ereszti át a hősugarakat. Üvegburaként öleli körül a bolygót s így alakul ki a pokoli hőség. Ráadásul felhői körülbelül hatvanszor gyorsabban keringenek, mint maga a bolygó, vagyis ötven-hatvan kilométer magasságban másodpercenként 100-140 méteres (óránként ötszáz kilométeres) szél tombol.
Mi a helyzet a Mars felszínén? Itt meglehetősen hidegnek kell lennie, miután a Mars Naptól számított átlagos távolsága 227 millió kilométer. Így is van: az úgynevezett vörös bolygó felszínére érkező szondák vigasztalan homok- és kősivatagokat mutattak. (Azt már szinte említenünk sem kellene, hogy semmiféle zöld vagy más színű emberkék nem ugrabugrálnak ott.) A Marson egy „nap" alig valamivel hosszabb a földi napnál, a nyári felmelegedés azonban legfeljebb mínusz 55 fokot jelent, míg télen 140 Celsius-fokos a fagy. Légköre ritkás szén-dioxid, ám valamelyest itt is kialakul az üvegházjelenség, bár közel sem olyan erősen, mint a Vénuszon. A Marson a legmelegebb egyenlítői tájakon is éppen csak öt fokra emelkedik a hőmérséklet.
Az így keletkező meleg gáztömegek (hiszen a mínusz 140 fokhoz képest valóban melegek!) az északi és déli pólus felé áramlanak, ahol ismét lehűlnek. Hasonló jelenség, tudjuk jól, tapasztalható a Földön is, de sokkal bonyolultabban játszódik le: óriási vízfelületek, az óceánok párolgása és hűtő hatása, nagy hegyláncok és számos más tényező befolyásolják.

(befejező rész a februári számban)

ŰRIDŐJÁRÁS

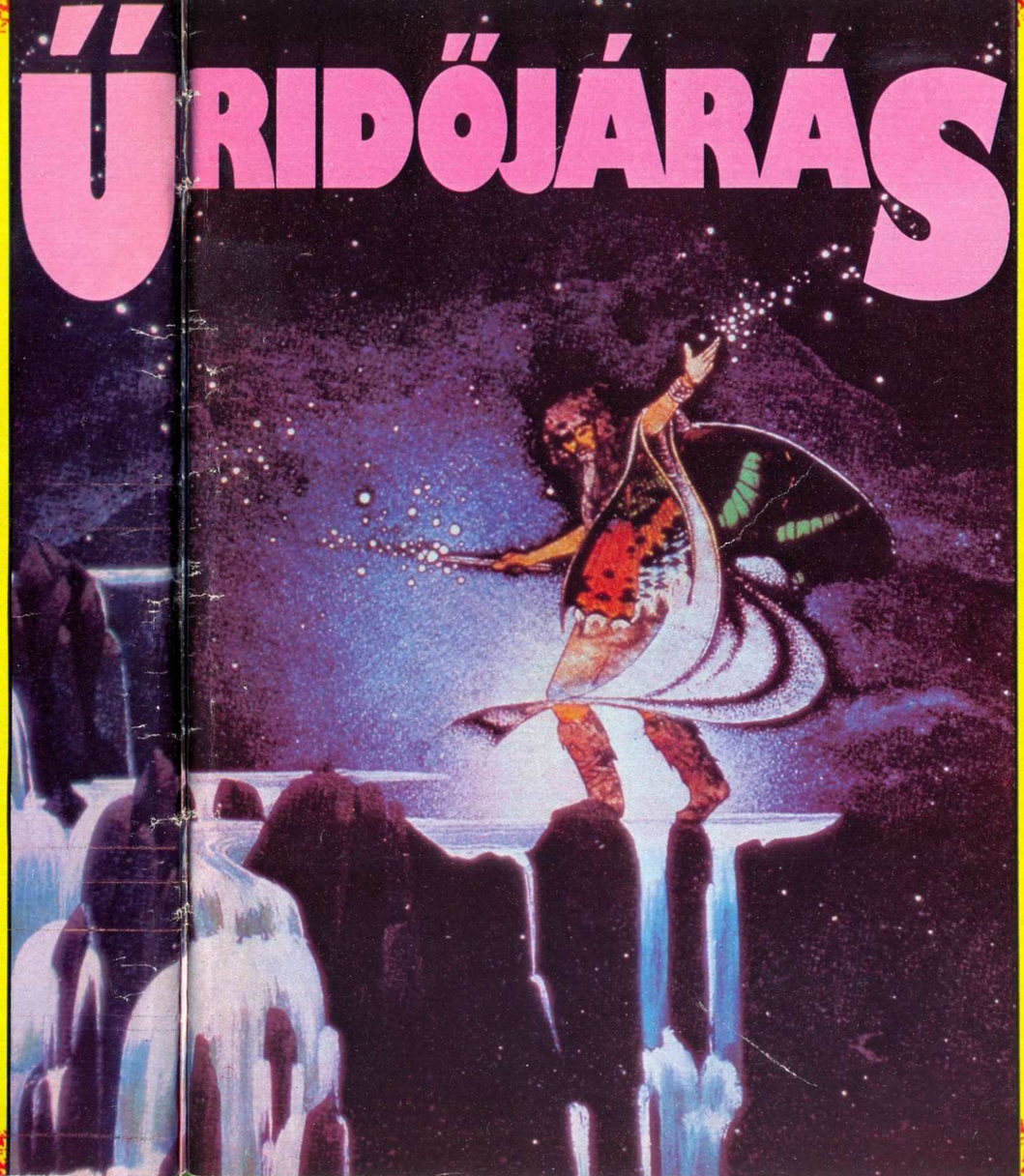

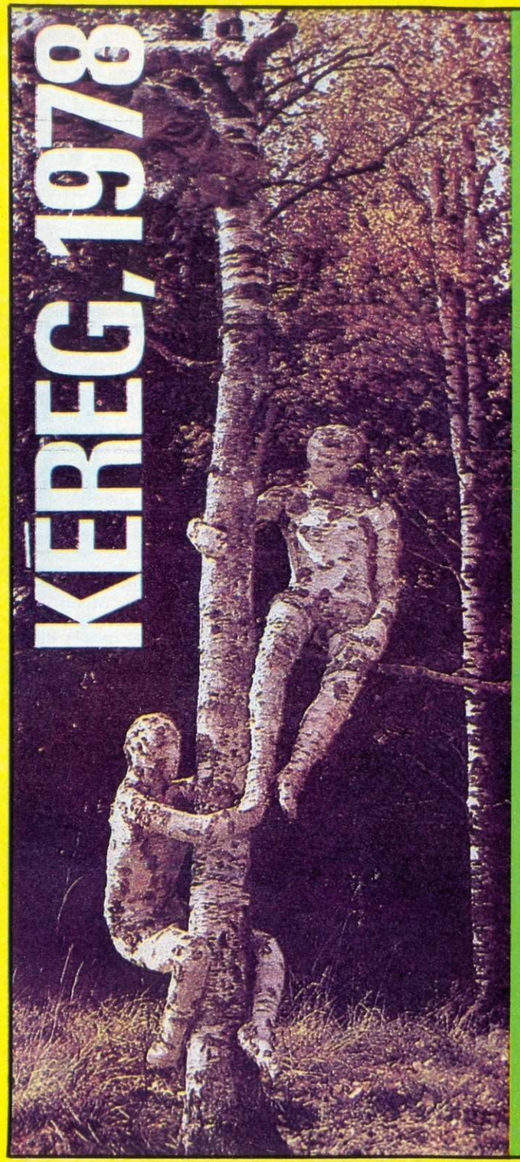

A képzőművészek, festők, grafikusok, szobrászok alkotásait nemcsak a címük határozza meg. Régi szokás, hogy például egy festménynek a címén kívül születési évét, valamint technikáját is jelölik, hiszen igen fontos tudnunk, mikor jött létre egy műalkotás. Az is tájékoztat, hogy milyen alapra s milyen festékkel készült. Ezért találunk az albumokban és mütörténeti leírásokban ilyen, zárójeles meghatározásokat: olaj, vászon vagy festett fa... és utána a keletkezés éve. Az első azt jelenti, hogy alapozott vászonra olajfestékkel készült a kép, a második pedig olyan faszobrot jelent, amelyet színesre festettek.

Olavi Lanu finn képzőművész alkotásai mellett ilyen meghatározások szerepelnek: moha kő, vagy éppen: homok és poliészter... Ilyen anyagokkal dolgozik ugyanis, s köztük a „kő" meghatározása a legkevésbé sem azt jelenti, hogy kőből hagyományosan faragott szoborról van szó. Képünkön például a Finn erdei jelenetek című sorozatából láthatunk egyet, amelynek meghatározása: kéreg, 1978.

– Engem a természet éltet, megmozgatja képzelőerőmet – mondotta egy alkalommal önmagáról Lanu mester. – Ha meglátok egy sziklahasadékot, úgy érzem, felfogtam, mi történt, mi játszódott le a jégkorszaktól máig terjedő időben. Vagy a fák: a legelképesztőbb helyeken növekednek és élnek évszázadokon át. A sziklák: furcsa, csodálatos színezésűek...

Egyszerű mindebből a következtetés. Képet, szobrot, térbeli kompozíciót bármilyen anyagból lehet készíteni, szénából, virágból és mohából. Az ilyen alkotásokat Lanu mester lefényképezi s az elszáradó, hervadó, rothadó anyagok szétesnek. Megmarad a különleges hangulat, amely fényképen talán még titokzatosabb, mint a valóságban volt. – Azt hiszem, jogom van arra, hogy kifejezzem önmagamat – idézzük ismét Olavi Lanu szavait. – Még akkor is, ha tévedek, ha nincs igazam.

Ha jobban megnézzük a nyírfakéregből tíz éve készült erdei képet, igazat adhatunk Lanu mesternek. Lehet, hogy múlandó, de hangulatot, az erdei világot árasztja a szobor: szinte érezzük az irtásokon megszokott illatokat, a korhadás, a száradó fa és moha annyira természetes illatát.

FÉSZEKRAKÁS

Fészekrakás... egész nap röpködnek a madarak és ágat, szalmaszálat hordanak össze. Egész nap röpködnek a bogarak és pihét, homokszemet, ki tudja, mit hordanak össze...

Fészekrakás... ha jobban megnézzük, elképesztő építmények jönnek így létre. Elképesztőek, mert erősek, vízhatlanok, könnyűek, biztonságosak. Tanulhatunk belőlük. Tanultunk is...

A függőcinke kicsi, batyu alakú házat épít az ágak végére. A fészek teljesen zárt, csak oldalt van egy kis nyílás rajta. Nádbugából építik s olyan sűrű és vastag a fala, hogy szegényebb keleti vidékeken összegyűjtik az elhagyott fészkeket és gyerekpapucsként használják. Akad madár, amely anélkül, hogy letépné a fa levelét, szélén kilyuggatja, majd növényi rostokkal a széleket összevarrja, és ebbe a „kabátba" rakja a fészkét. Fazekasmadarak: agyagból építik gömb alakú fészküket, amelyet aztán a nap szárít keményre, s ezután már csak bélelniük kell. Egy szárcsafajta a szó szoros értelmében mesterséges szigetet épít és arra fészkel. Addig hord a körülbelül egyméteres vízbe kavicsot, amíg akkora halom nem keletkezik, amelynek csúcsa a víztükör fölé emelkedik. Egy óriás tyúkfajta pedig faágak, föld és lomb segítségével tizenkét méter széles, öt méter magas kupacot épít, azaz megépíti a világ legnagyobb madárfészkét. Ez egyúttal keltetőgépként is működik, hiszen a kupacon belül az erjedés hőt termel, amely aztán kikelti a lerakott tojásokat.

A madarakon kívül igen sok rovar is kiváló fészeképítő. A szövőhangya például fák és bokrok leveleit húzza sátorszerű képződménnyé, aztán a széleket selyemszállal ragasztja össze. A hangyának azonban csak lárvakorában van szövőmirigye, ezért a szövőhangya saját lárváit állkapcsába fogja és szép türelmesen végighordozza a levélszéleken. Vagyis saját utódait ragasztós tubusként használja a lakásépítéshez.

A méhek és darazsak építőművészetéről elég sokat tudunk, csodálatos építményeiken már nem is csodálkozunk. Pedig egyes darázsfajták könnyűvázas építményei igazán lélegzetelállítóak, szerkezetük is, anyaguk is, ami igen sok esetben szétrágott fából álló papír. Hasonlóképpen ismerős a földön, illetve földben lakó hangyák építészete, még ha sok is a titok körülöttük s még több a félreértés, a hiedelem. Ahhoz például, hogy egy átlagos erdei hangyaboly létrejöjjön, a kis állatok több százezer fenyőtűt hordanak össze. A legnagyobb államokat a délamerikai, úgynevezett levélvágó hangya alkotja: több millió egyed él együtt, föld alatti építményük pedig nagyon sok köbméter nagyságú, sok ezer kamrája és sok ezer bejárata van.

A termeszek között is akad olyan, amely többmilliós „társadalomban" él, egyiknek föld alatti üregekben, másiknak odvas fákban, ismét másiknak pedig a föld felszínén épített dombokban van a lakása. A legnagyobb termeszvárak Észak-Ausztráliában akadnak, ezek nyolc méternél is magasabb tornyok, van köztük százéves építmény is, amelyet most is laknak termeszek. A központi mélyben a királynő percenként harminc tojást rak le, körötte a keltetőkamrák, a raktárak és gombatenyésztő telepek. Temető is van bennük, azaz olyan kamrák, ahová az elhullott tetemeket gyűjtik. Bonyolult és ötletes szellőzőberendezés biztosítja a friss levegőt és az állandó hőmérsékletet.

Szövőcinkék fészkei: egy fán akár egy tucatnyi (nagy kép)

Némelyik madár fejjel lefelé lógva szövi fűszálból és más rostokból a gömb alakú fészket (jobbra fent)

A szövőhangyák fészke: a levelek szélét bábok segítségével ragasztják össze (jobbra lent)

ZÚGÓ ORKÁN...

lehet exponálni... Hiszen a röppenő köpeny és a szálldosó papírlapok láthatatlan műanyag szállakkal ugyancsak fel vannak függesztve; a „munkafényképen" kivehető például a „repülésben" odaerősített nyakkendő.

A fényképezőgépet tehát ugyancsak ferdén állítják be, sőt még csak erre sincs szükség, hiszen majd a kész fotót lehet úgy vágni, hogy ami a valóságban ferde, az vízszintes, illetve függőleges vonalnak hasson... Mennyivel egyszerűbb volna az autót és a szereplőket bevinni egy valódi szélcsatornába, és egyszerűen elkattintani a felvevőgépet! Vagy mégsem? Anélkül, hogy részleteznénk, mennyivel drágább lenne mindezt bevinni egy valódi szélcsatornába, amelybe még a megfelelő díszleteket is be kellene építeni, méghozzá nem akármiféle léc-vá-

szon-papír keverékből, hanem súlyos, tartós anyagokból, hiszen az egészet egy szempillantás alatt széttépné a valóban orkánszerű légnyomás... anélkül, hogy részleteznénk, milyen sok pénzbe kerül egy napon át igénybe venni a valódi, tudományos kutatások céljára épített, méregdrága szélcsatornát... anélkül, hogy...

De ne is részletezzük, csupán egy szempontra gondoljunk: a valódi, pokolian erős szélnyomásban sem a papír nem úgy repülne, sem a titkárnő szoknyája nem úgy lebbenne, sem a köpeny nem úgy szállna, ahogyan a fotós szeretné. „Esetleges", vagyis a véletlen műve volna akkor minden, ha egyáltalán sikerülne... Így pedig létrejött a gondosan megtervezett, jól kitalált és kivitelezett reklámfotó. Méghozzá némi humoros ízzel.

Takarjuk le azt a képet, amelyen a végeredményül szolgáló fényképfelvétel készítési módja látszik. Nézzük csupán azt, amelyiken a két kutatómérnök és a titkárnő a rettenetes szélviharnak nekidűl. Alig állnak a lábukon. Repül a papír, a köpeny, a szoknya... és persze, vízszintesen csapkodnak az autó oldalára szerelt jelzőszalagok, amelyeket valóban ráerősítenek a tárgyakra, mikor szélcsatornában vizsgálják aerodinamikai tulajdonságaikat.

Ezek után nézzük az „árulkodó" képet is: a vízszintes padló helyett erősen döntött padozat, amelyhez képest a szilárd berendezési tárgyak (a műszerek, a csempe fugái, valamint maga az autó) merőlegesen állnak. A lámpa azonban „normálisan", vagyis függőlegesen lóg, ugyanígy a kép is a falon. Ha pedig a ferde padozatra ember áll, természetesen igyekszik függőlegesen tartani magát, vagyis – akár meredek hegyoldalon – az emelkedés felé "bedől", tehát ugyanúgy áll, mint ahogyan a lámpa lóg. Ezután már csak egy viszonylag erős ventilátorra van szükség, hogy a titkárnő haja lebegjen és máris

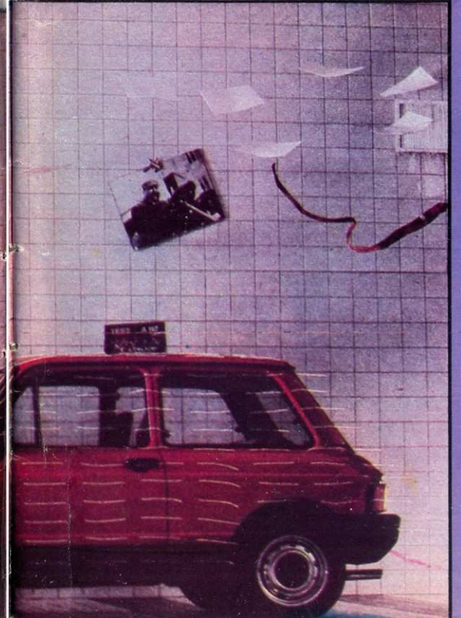

Anthony egy napja

Anthony Owen tizenöt éves. Foglalkozása tanuló – és bűvész. Tavaly tehetségkutató versenyt nyert, s most ő Anglia egyik legfiatalabb bűvésze, aki így beszél:

Miután fölkeltem és felöltöztem, első dolgom átfutni a postát. Amire válaszolni kell, azzal rögtön végzek, a többi egy dossziéba kerül. Azzal majd iskola után foglalkozom. Bármilyen fiatal is vagyok, szeretek szervezetten élni, akár telefonálnak, akár levelet írnak nekem valamilyen ügyben, bármit néhány másodperc alatt képes vagyok visszakeresni a levelek és értesítések között.

Egy ideig meg akartak győzni, hogy leginkább egy számítógépre lenne szükségem. De szerintem a jó munkarend ugyanolyan megfelelő, mint egy számítógép. Ha az ember meghatározott rend szerint él, akkor a számítógép legfeljebb összezavarja az életét, nemhogy segítene. Jobban bízom hű kartotékjaimban, mint egy több száz font értékű elektronikus holmiban.

Reggeli közben megnézem a friss újságot, hogy megtudjam a nap legfontosabb híreit. Mivel műsoromat szeretem naprakészen tartani, jó tisztában lennem az eseményekkel. Megfigyeltem, hogy a közönség nagyra értékeli, ha az ember kifejezetten az aznapi előadás kedvéért kidolgoz egy aktuális tréfát.

Nálunk is a reggel a legzsúfoltabb, az egész családnak sok a tennivalója és kevés az ideje. Iskolába menet barátaimmal a tévéről, sportról, szóval tulajdonképpen mindenről beszélgetünk. Az iskola semmi különös: szokásos középiskola két főépülettel és másfél ezer tanulóval. Az, hogy az órákon mit csinálunk, tantárgytól és tanártól függ. De minden órán a „csodálatos" új érettségirendszer szerint tanulunk. Aki nem tudná, Angliában éppen az idén vezették be az új érettségirendszert. Az a fő különbség, hogy az iskolai munkának ebben nagyobb a szerepe. Ez jobb, mint az előző volt, amikor az ember egész pályafutása és jövendő élete egy verőfényes tavaszi délután eldőlt, miközben alig látott a szénanáthától és három napja egy szemhunyásnyit sem aludt. Hátránya pedig az, hogy éppen mi vagyunk a kísérleti nyulak, még a tanárok is most szoknak bele, ezért sokat kínlódunk.

Amikor hazaérek, átöltözöm és leveleket írok. Furcsa, hogy egy tizenöt éves fiú ezzel is foglalkozik? Mégis fontos, hiszen ezek egyszerű válaszlevelek is lehetnek, vagy egy-egy tévéműsorban való fellépésem szerződésének megerősítése, esetleg a magam műsorának ajánlása. Jelenleg öt különböző tévéműsortól várok visszajelzést, mert érdeklődtek a számaim iránt.

Más fontos dolgokat este intézek el: a házi feladatot akkor írom, meg akkor készülődöm a fellépésekre is. Néha segítek a házi munkában, bár nem annyit, mint amennyit a szüleim szeretnének. Megesik, hogy barátaim, osztálytársaim összejövetelére vagyok hivatalos, máskor elmegyek a helyi bűvészklubba, vagy próbálok, esetleg fellépésem van. Ha nincs ilyesmi, akkor tévét nézek, beszélgetek a szüleimmel. Bármit beszélnek is a szülők–gyerekek viszonyáról, nálunk nincsenek ilyen problémák. Mindkettőjükkel jól kijövök és ha van szabadidőm, szeretek velük lenni. Üzleti ügyeimet magam intézem, bár édesanyám is intézkedik, ha éppen nem vagyok otthon. Fellépés előtt sohasem mutatom meg nekik a műsoromat, rokonoknak sem, mivel szerintük mindaz, amit csinálok, zseniális. Nem értenek a dolog technikai részéhez.

A húgom utálja a bűvészetet, de ezért nem is hibáztatom. Egyébként jól kijövök vele, bár néha... de hát tudják, hogy van az ilyesmi a testvérek között. A napi tennivalóimtól függ, hogy mikor fekszem le, általában tíz és tizenkettő között. Nem tudok azonnal elaludni, ezért olvasok, vagy rádiót hallgatok. Elalvás előtt arra gondolok, hogy remélhetőleg a holnapi nap is varázslatos lesz.

© DARGAUD, EDITEUR. PARIS. 1961. BY GOSCINNY ET UDERZO

Írta: Goscinny
Rajzolta: Uderzo
Fordította: Timár György

Asterix

A HELVÉTEKNÉL

TÉVES „POZÍCIÓK”...

Szerkesztőségünk az októberi számmal kapcsolatban a következő levelet kapta, amelyet kis rövidítésekkel – és örömmel – közlünk:

„Mint írják, a 45 méteres törzshossznál nagyobb hajók két árboclámpát viselnek. Ez tévedés, a két lámpa minden esetben csak a vontatóhajók megkülönböztetésére vonatkozik. A 40 méternél rövidebb hajók menetlámpájukat négy, a hosszabbak hat méter magasan kötelesek viselni.

Hátsó árboclámpát csak a tengeri hajókon alkalmaznak! A farlámpa – vontatóhajó esetében – megfelel az önök által írt sárga fénynek, de üresen járó hajónál ezt fehér fény helyettesíti, míg tolóhajónál három fehér lámpát helyeznek el a hajó farrészén. A hajó oldalpozíciólámpái éppen fordítva, jobb oldalon zöld, és bal oldalon piros fényűek.

Ennyit egy vízi úttörőtől is megkövetelünk, hogy a legfontosabb hajózási jelzések egyik fajtájáról tájékozva legyenek, így meglepő, hogy az önök egyébként nívós és érdekes lapjában ilyen „bakik” fordulnak elő. Ezeket az adatokat egyébként nemcsak a Hajózási Szabályzat írja elő, hanem a nyáron vízi túrázóknak megjelentetett Vízi Kresz is részletesen tartalmazza. Őszinte tisztelettel – Kálnai Attila ny. hajóvezető, Budapest.”

A helyesbítő levelet köszönjük, októberi számunkban közölt tévedésekkel teli írásunkért pedig olvasóink elnézését kérjük.

Azt írja...

...számos olvasónk, hogy alig várják az Alfa-különszámot. Remélem, azóta már megvásárolhatták és örömmel forgatják. Remélem azt is, hogy sokan megírják véleményüket, akár jó, akár rossz...

Danyi Tamás gyöngyössolymosi olvasónk levelét rövidítés nélkül idézem:

„Kedves szerkesztőség! Második leveleteket őrzöm fiókomban, nagyon jól esett, hogy külön levélben válaszoltatok kérdéseimre. Az Alfa októberi számával meg vagyok elégedve, a külalak szép, a tartalom színvonalas, a színes oldalak jól ki vannak használva. Természetesen én is örülök az Alfa évkönyvnek és boldog születésnapot kívánok a tízéves lapnak. Visszatérve az októberi számra, a képregények nagyon tetszenek, megvallom, örülök, hogy vége lett a Leonardnak, szerintem ugyanis csak elfoglalta a színes képregény az oldalakat. Más dolog, hogy a rejtvényekkel nem vagyok megelégedve. Nagyon színvonaltalanok és a nyeremények is lehetnének értékesebbek. Újra csak megjegyzem, hogy a papír minősége gyenge. Szeretném, ha végre mondanának valami konkrétumot ez ügyben. Végül, de nem utolsósorban, én is örülnék, ha az Asterix-képregényt könyvalakban is olvashatnám. Bocsássanak meg, de ez az én véleményem."

Annyi kérdést vetett fel Danyi Tamás, hogy nem is tudom, hol kezdjem. Bizonyos vagyok abban, hogy néhol félreértésekről van szó, például a „színvonaltalan" rejtvények ügyében. Túl könnyűek, vagy túl nehezek? Az októberi rejtvényre alig érkezett jó megfejtés, vajon azért-e, mert annyira könnyűnek találták, hogy inkább meg sem fejtették? No meg, a kevéssé értékes nyeremények... az az igazság, hogy egy jó könyv igenis értékes. Föltételezem, hogy olvasóink közül senki sem akad, aki a rejtvény nyereményeként – mondjuk – egy kiló dióbelet várna. Komolyabbra fordítva a szót, beszéljünk Danyi Tamás „papírgondjáról". Kedves Tamás, az Alfa igen kiváló minőségű papírra készül, nem értem a problémát. Egyébként a papírgyártás és a papíreladás egész Magyarországon nehéz kérdés, az egész lapkiadó és könyvkiadó világ küszködik vele, semmiképpen sem egyetlen szerkesztőség gondja csupán. Mindezzel együtt köszönöm az őszinte levelet. Azt írja képregényügyben Tihanyi Zoé Budapestről:

„Nagyon szeretném, ha az Alfát nem rontanák el a Hupikék törpikékkel, mert ezek a történetek szerintem dedósoknak valók." Másféle kérdésekkel foglalkozik Pápáról Tóth Tamás:

„Néhány éve szerettem meg lapjukat, eleinte a képregényekért vettem meg, de az utóbbi időben betűről betűre elolvasom. Két kérdést szeretnék feltenni: honnan kapják önök az Asterix-képregényeket? Hiszen Magyarországon tudomásom szerint nem árusítanak ilyen képregényeket. Még egy kis bökkenő: miért nem Asterixet tettek az évkönyvbe? Hiszen a kis gall már kilenc éve szerepel a lapban."

Először is szeretném hangsúlyozni, hogy az ilyenféle „vallomások" szerzik nekünk a legtöbb örömet! Tóth Tamás elkezdi a képregények miatt vásárolni az Alfát, és amint múlnak az évek, rákap a többi anyag olvasására is. Ami a kérdést illeti: természetes, hogy a lapban megjelenő képregényeket nem újság- vagy könyvárusnál szerezzük be, hanem az eredeti kiadótól (a jogtulajdonostól). És hogy miért nem Asterix van a különszámban? Erre két válaszom is lehet: egyrészt az egyébként nagyon kedves Asterix-epizódokon kívül még nagyon sok – és nagyon értékes – képregény akad a világon, másrészt pedig a különszámban szerepel A gall háború című, történelmi témájú képregény: a valódi gallokról szól. Hogyan nézne ki mellette a kitalált, valótlan, vicces mesefigura?

Képregényügyben elképesztő zavar uralkodik, kíséreljük meg, hogy egy kis rendet csináljunk! Vegyük el a „képregény" szóból a „kép" előtagot: regény. Ki mondaná, hogy regény egyenlő regénnyel? Miért vitatkozik a legtöbb ember (néha az Alfa olvasói is) azon, hogy kell-e képregény vagy sem? A kérdés az, hogy milyen kell... hiszen senki sem állítaná, hogy egy detektívregény ugyanannyit ér, mint egy gyönyörű Jókai-regény! Aki olvasta már Gárdonyitól az Egri csillagokat, tudja, hogy egy regény egyszerre lehet szórakoztató, izgalmas és történelmileg hiteles! (Remélem, az Alfa olvasói már mind-mind olvasták az Egri csillago-

kat!) Ugyanez a helyzet a képregényekkel is: más a Hupikék törpikék és más a történelmi hitelességű képregény, például Az amerikai polgárháború!
De hát, Asterix győz minden vonalon... ugyanis Gaál Tamás Budapestről ezt írja: „Lehetne az Alfák utolsó lapjaira néhány matricát tenni, ami Asterixet vagy Obelixet ábrázolná. Osztálytársaimmal szívesen látnám őket." Megszakítom a levél idézését, hogy rögtön hozzátegyem: nem lehetne! Kissé drága mulatság lenne, ezt bárki elképzelheti, aki megnézi egy trafikban, hogy önmagában mennyibe kerül egy matrica, aztán pedig számolni kezd. Megérné? Gaál Tamás így folytatja: „Willám Will-képregény lesz-e még az elkövetkező számokban? Több számban olvastam a Leonard-történetet. Nekem megvan egy francia nyelvű újságban. Ezért kérdezem, annak alapján fordították le, vagy pedig kitaláció az egész, mert a képek megegyeznek az előbb említett újsággal. A születésnaphoz gratulálok és izgatottan várom a különszámot." Utóiratként pedig még ez szerepel a levélben: „A 88. októberi számban a Két Mach fölött című cikkben azt írják, hogy a Concorde délelőtt 11-kor indul és reggel 8.45-kor érkezik. Szerintem fordítva, mert így az utazási idő 21 óra 45 perc és nem 2 óra 15 perc."
Először is erre válaszolok, mert lényeges félreértésről van szó. Olvasónk ugyanis elfelejtette, hogy a Föld gömbölyű és forog, így amikor Párizsban délelőtt 11 órakor elindul a gép, New Yorkban még csak hajnali 5 óra van, vagyis az adatok jók... Ami a Leonard szövegét illeti, ha abban a bizonyos francia újságban pontosan ugyanaz az epizód szerepel, mint az Alfában, akkor a szövegben is kell némi közösnek lennie. Hogy nem egyezik szóról szóra? Persze, hogy nem, hiszen sok benne a szövicc, meg aztán... amit az októberi levelezési rovatban Conan-cím ügyben válaszoltam, továbbra is érvényes.
Azt írja kiemelkedően jól fogalmazott levelében Bálint Róbert Siófokról: „Az Alfa megjelenéséhez annyit szeretnék hozzátenni, hogy szerintem elég, ha kéthavonta jelenik meg, mert így mindenki sokkal jobban várja a következő számot. Én az Alfát legfeljebb két nap alatt elejétől végig kiolvasom, de addig sem unatkozom, míg a következő meg nem jelenik. Hiszen egyrészt a régebbi számokat is ki lehet újra olvasni, másrészt viszont – most kérem, bocsásson meg –, nemcsak az Alfa van a világon. Két szám megjelenése között el lehet olvasni egy-két könyvet is."
Kedves Bálint Róbert, isten őrizz, hogy neheztelnék, sőt! Úgy gondolom, hogy a jó olvasó rendszeresen olvas könyveket és más lapokat is! Aki ugyanis az Alfán kívül az égvilágon semmit sem olvas, az csak és kizárólag az Alfából szeretne megkapni mindent, amire amúgy szüksége van. Pedig az a jó, tájékozott olvasó, aki... de nem részletezem. Akár pályázati téma is lehetne: ki a jó olvasó? Az én válaszom rövid: az, aki olvas. Sokat. Aki tehát általában tájékozott és művelt ember akar lenni. Ami Bálint Róbert kérését illeti, baj van. Sajnos, 1983 előtti Alfa a szerkesztőség birtokában egyáltalán nincs, elfogyott. Az az egyetlen pedig, ami van... nos, mindenki elképzelheti, hogy arra bizony nagy szükségünk van, még kölcsön sem adjuk senkinek.
Azt írja Budapestről Seregélyesi Bálint, hogy régi olvasónk ugyan, de az Azt írja... rovatot néhány hete fedezte föl. (Hadd szurkálódjam: nem lehetett eddig igazán figyelmes olvasó...!) Levelét így folytatja:
„Szerintem az Alfában sokkal több film és filmmel kapcsolatos cikknek kell lennie, körülbelül úgy gondolom, mint az augusztusi számban a Conan. Minden számba kellene, hiszen annyi jó film van, például az Indiana Jones stb." Ami a „jó filmek" mibenlétét illeti, valószínűleg nem értünk egyet, de nem baj. Seregélyesi Bálint így folytatja: „Az szerintem is dőreség volna, ha az Alfát elrontanák holmi pophírekkel, így jó, ahogy van, csak több filmcikk kell. Nem ellenzem azt sem, hogy havonta kellene megjelentetni, mert havonta 30 forint potomság. Maradok továbbra is hű olvasó." Bálint jókívánságait ugyancsak köszönöm, valamint köszönöm minden olvasónk érdeklődését, akik levélben fordultak a szerkesztőséghez.
Viszontlátásra az új évben, ám a leveleket továbbra is változatlanul várom.

David Gallo

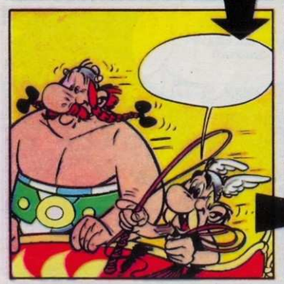

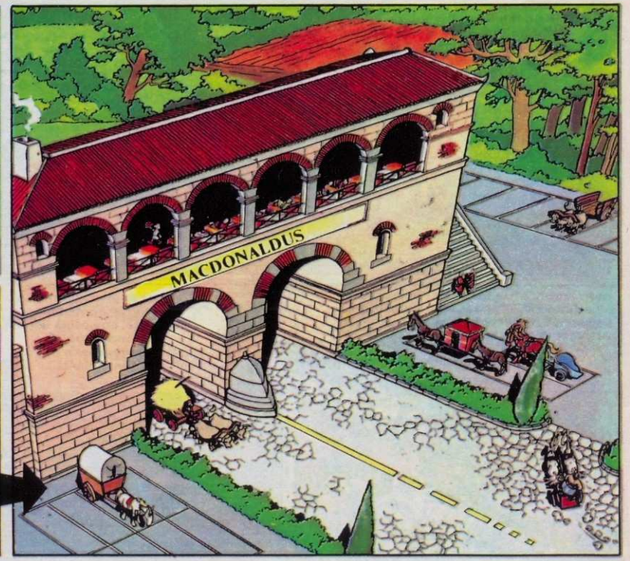

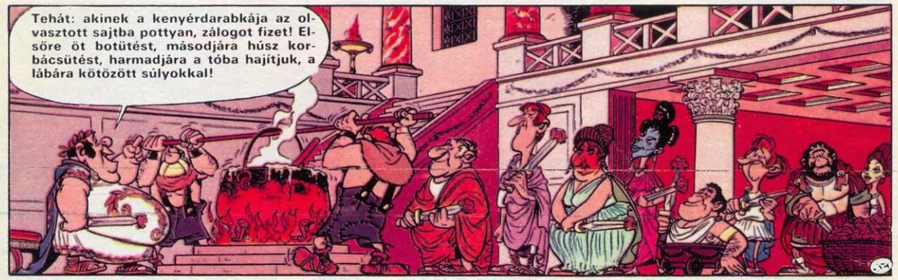

Rejtvény helyett...

PÁLYÁZAT!

Nem egészen két éve, az Alfa 1987. februári számában közöltünk egy közvélemény-kutató „totószelvényt", hogy megtudjuk, mit gondolnak olvasóink, mi tetszik, mi nem tetszik, mit várnak a laptól és elképzelik-e, hogy más, többoldalas, nagyobb legyen. Az akkor beérkezett sok ezer választ értékeltük, díjakat sorsoltunk ki, ám a tervezett átalakítás rajtunk kívül álló okok miatt két éven át váratott magára. Ezúttal nem az akkori „totószelvényt" kívánjuk megismételni, hanem szeretnénk értékes – és nagyszámú – véleményeket kapni arról, hogy milyennek találják olvasóink az Alfát az elmúlt két év számai alapján, valamint arról, hogy változott-e véleményük az akkorihoz képest: örvendenének-e más formátumú vagy jóval több oldalon megjelenő Alfának?

Ezért kérjük, a megfelelő válasz jelölésével tájékoztassanak, és nyílt levelezőlapon egyszerűen írják fel a kérdés számát, és tegyék mellé a válasz betűjelét. Ugyanúgy, ahogyan rejtvényeink esetében szokás. Föltétlenül írjanak rá pontos címet, mert ezúttal is minden beküldött válasz sorsoláson vesz részt. A kisorsolt ötven személy könyvutalványt, műsoros kazettát vagy más jutalmat nyer. Kérjük olvasóinkat, a kitöltött szelvényt vagy levelezőlapot január 15-ig szíveskedjenek postára adni a szerkesztőség címére (Alfa, Budapest, 1525. Pf. 46.).

A kérdések:

1. **Ha az Alfa ugyanilyen marad és ugyanígy, kéthavonta jelenik meg, viszont a különszám ezután évente kétszer, tavasszal és ősszel kerül kiadásra**
   - **a)** örülni fogok és a különszámot is mindig megveszem
   - **b)** nem érdekel, csak az Alfát veszem továbbra is
   - **c)** még jobban kedvelni fogom az Alfát is, a különszámokat is
2. **Ha többféle képregény jelenne meg a lapban**
   - **a)** örülnék neki
   - **b)** hidegen hagyna
   - **c)** már eddig is túl sok volt
3. **Az Alfát ugyan rendszeresen vásárolom, de**
   - **a)** titkolom, mert ez csak az én dolgom
   - **b)** szívesen raveszek másokat is, hogy vegyék és olvassák
4. **Akár így marad a lap, akár nagyobb lesz a terjedelme, szeretném, ha több lenne benne a következő téma:**
   - **a)** állatvilág
   - **b)** növényvilág
   - **c)** műszaki témakör
   - **d)** történelem
   - **e)** űrhajózás, csillagászat
   - **f)** fantasztikum, sci-fi, mese
5. **A 30 forintos, 48 oldalas Alfa egy oldala 62,5 fillér. Más kiadványokhoz képest ezt**
   - **a)** soknak tartom, mert azok olcsóbbak és színesebbek
   - **b)** kevésnek tartom, mert a többi rendszeres kiadvány egy-egy oldala többe kerül
   - **c)** lényegtelennek tartom, mert az Alfa tartalma miatt megéri
6. **Nevem, lakcímem, életkorom**

(Felhívjuk olvasóink figyelmét, hogy némelyik kérdésre értelemszerűen csak egy, más kérdésekre több válasz is adható.)

A tizenöt betű című

REJTVÉNY megfejtése

1. Ózd; **2.** Népvándorlás; **3.** Ocskay; **4.** Ágoston; **5.** Batthyány; **6.** Religio; **7.** Szalonta; **8.** Áron; **9.** Bartók; **10.** Ráchel; **11.** Arad; **12.** Ábel; **13.** Zágon; **14.** Lilla; **15.** Benedek Elek. A tizenöt betűből kirakható név Báró Orbán Balázs, akinek hatkötetes munkája A Székelyföld leírása.

A helyes megfejtést beküldők az 1000 szó angolul és oroszul című képes kiadvány egy-egy példányát és százforintos könyvutalványt kapnak. A nyertesek a következők:

Csorba Kata, Budapest, 1012; **Érsek László,** Gyöngyös, 3200; **Schmidt Gabriella,** Békéscsaba, 5600; **Réczey Gusztáv,** Budapest, 1012; **Horváth Enikő,** Budapest, 1052; **Császár Tamás,** Alattyán, 5142; **Bujtor Ferenc,** Vonyarcvashegy, 8314; **Bödey Péter,** Balatonalmádi, 8220; **Jankus Kinga,** Bonyhád, 7150.

Gratulálunk, a nyereményeket postán küldjük el.

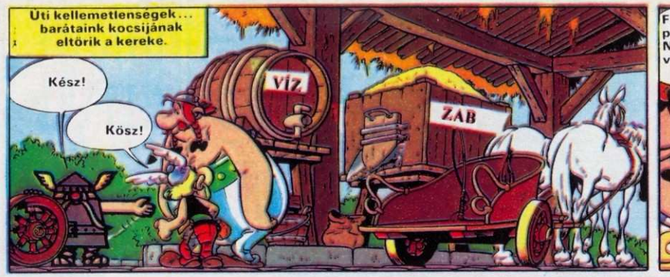

Folytatjuk

ZSIRÁF PÁRBAJ

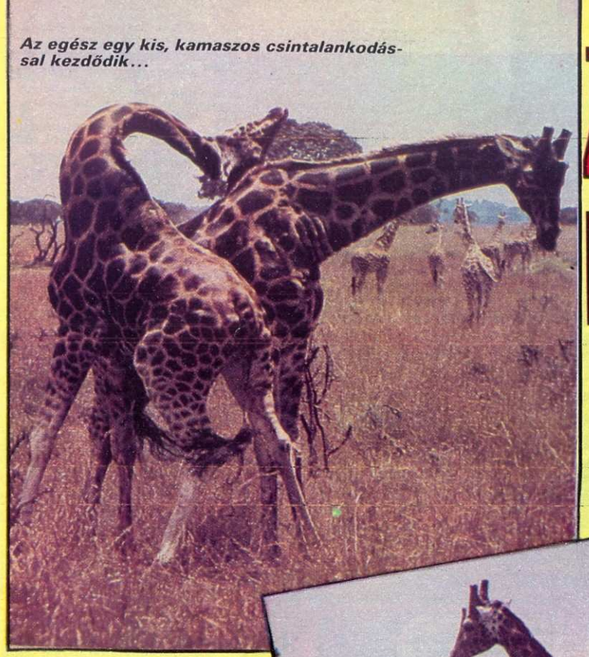

Az egész egy kis, kamaszos csintalankodással kezdődik...

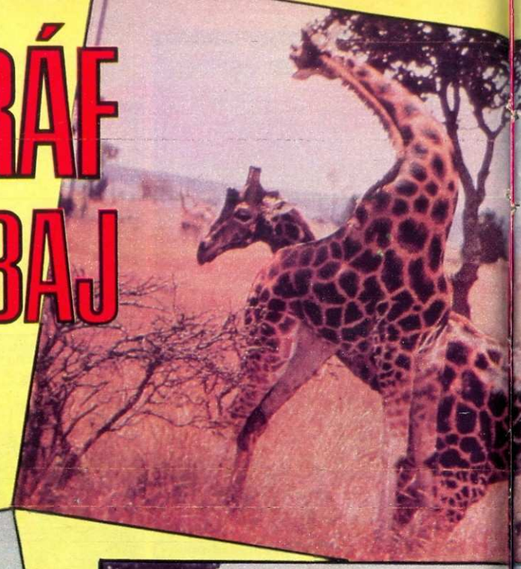

Némileg vadabb rugdalózással folytatódik...

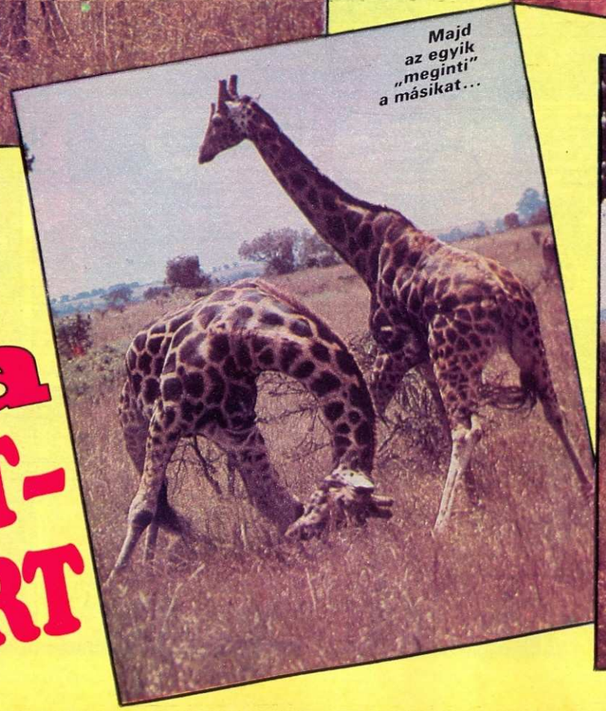

Majd az egyik „meginti" a másikat...

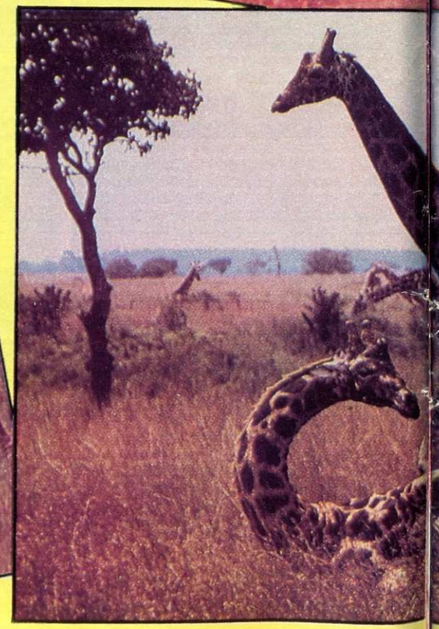

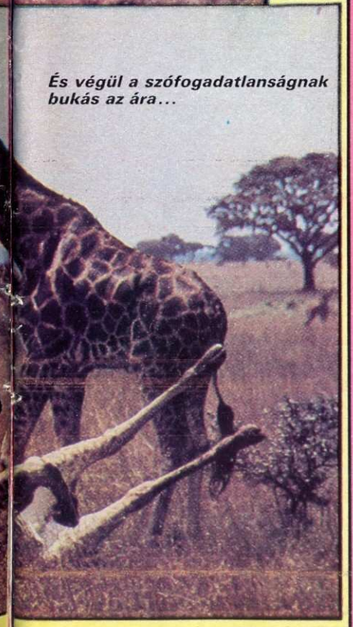

És végül a szófogadatlanságnak bukás az ára...

alfa ÁLLAT-KERT

Az atomerőművek átlagos élettartama harmincöt év. Hogy ez miért fontos? 1987-ben a világon közel négyszáz atomerőmű dolgozott, ezek közül körülbelül hetven olyan, amelyet 1972 előtt építettek. Ez pedig nagyon hosszú idő, gondoljuk meg, hogy az Alfa olvasóinak többsége még nem is élt akkor. Egyremásra kerülnek tehát a szakemberek abba a helyzetbe, amikor építés helyett... szétszedniük kell. S az atomerőmű olyan valami, amelynek szétszerelése, illetőleg leállítása legalább akkora problémákat jelent, akár az építése.

Eleddig a világon felszámoltak, vagy leállítottak 34 erőművet. Leggyakrabban kezdetleges színvonalú, kísérleti építmények voltak ezek, amelyek műszakilag elöregedtek, működtetésük túl drága. A tervezésnél és építésnél alig két évvel rövidebb a története az üzemen kívül helyezésnek. Az első tapasztalatokat az EBR–1 jelű, amerikai erőművel szerezték. Ennek teljesítménye héttized megawatt volt, 1951-ben állt munkába s 1953-ban már le is állították.

melése nem volt kifizetődő. Már több pénzbe került az üzemeltetés és karbantartás, mint amennyi pénzt az erőmű által termelt villamosság hozott. Hosszan tartó műveletek kezdődtek: először is eltávolították az „üzemanyagot", vagyis a sugárzó rudakat. Ez ugyanúgy történt, mint amikor az üzemben lévő erőműben cserélik a magfúzióhoz szükséges anyagot. Ettől azonban semmiben sem változott a Chinon A–1 helyzete: ugyanolyan óvintézkedések és biztonsági rendszabályok voltak szükségesek továbbra is, akár a működő erőmű esetében. A hivatalos bejegyzés szerint megmaradt első fokú veszélyességű atomenergiai objektumnak.

Ezután következett a tisztítás, hiszen az üzemanyag eltávolításával csak a legerősebben radioaktív elemet vonták ki az erőműből, egyúttal a legkönnyebben megoldható feladatot végezték el. Marad azonban óriási mennyiségű, gyengébben sugárzó test, anyag, részleg és berendezés. Ezek földerítése és elszigetelése hosszú, nehéz munkát igényel. Miután eltávolítják a sezárják és kiteszik a táblát, hogy „belépni tilos!". Itt őrködni kell, akár egy katonai támaszponton... Az amerikaiak Hallam nevű, 75 kilowattos atomerőművét az üzem megszüntetése és az üzemanyag kiszerelése után tizenkét millimeter vastag acéllemezekkel hegesztették le, az egészet különleges ragasztó- és tömítőanyaggal fedték be, erre vastag műanyag fólia és földréteg került. Újabb földrétegek felhordása után a területet parkosították, ma veszélytelenül sétálhat arrafelé bárki. Az ilyen megoldást „temetésnek" nevezik. A Hallam belső részeinek radioaktivitását teljesen elszigetelték tehát a külvilágtól s ez önmagában, zárt rendszerben háromszáz év alatt megszűnik. A megoldás tehát végleges. Csak látszatra hasonló a csernobili megoldás. Az alapvető különbség az, hogy a katasztrófa kirobbanása után építettek dombot a felrobbant reaktor fölé-köré, majd ezt különleges takarással is elátták, ezt nevezik „szarkofágnak". Belül élénk a sugárzás és növekedhet a hőmérséklet, amelyet a bezárt – tehát a

ÜZEMEN KÍVÜL

A következő két évtizedben pedig már egész „bontóipar" fog kialakulni, amint növekszik az elöregedő atomerőművek száma. Ez az iparág ugyanolyan nagyságú, fontosságú lesz, mint az építéssel foglalkozó ágazat, bizonyos szempontokból pedig sokkal kényesebb, hiszen különlegesebb feladatokat kell megoldania. A Nemzetközi Atomenergia Ügynökség három szakaszra osztja az atomerőművek felszámolását. Első az energiatermelés leállítása, miközben fenntartják a szüntelen felügyeletet és karbantartást. A második fázisban részlegesen megszüntetik azokat a tilalmakat, amelyek akadályozzák az erőmű egyes részeinek megközelítését, míg a harmadikban már korlátozás nélkül megközelíthető az objektum.

A Loire mentén épült Franciaországban, 1963-ban a Chinon A–1 jelzésű atomerőmű, amelyet tízévnyi működés után leállítottak, mert tergédanyagokat, szűrőket, munkafolyadékot, összegyűjtik a port, erőteljesen csökken a sugárzás. Ezt az állapotot a Chinon A–1 területén 1979-ben, tehát hat évvel a leállítás után érték el. További három év tisztogatás és óriási mennyiségű ellenőrző mérés után sorolták be az egykori erőmű objektumát „saját hulladékainak gyűjtőterülete" címen az alacsonyabb veszélyességű osztályba.

És ezzel még nincs vége... a francia villamosenergiai társaságot, amely a volt erőmű tulajdonosa, kötelezték, hogy további tisztítás és várakozás után 2012-ig terjessze elő a bontás további tervét. Ez az időpont pedig majdnem negyven évvel lesz a termelés leállítása után! Mit jelent mindez? Az egész erőmű területét továbbra is szigorúan ellenőrizni kell, hogy senki se juthasson be. Szó sincs közönséges, elhagyott gyárépületről, amelynek kapuját egyszerűen bekülvilággal nem érintkező – szellőzőrendszer hűt. A megoldás ötven évre elegendő, bár számolnak azzal a lehetőséggel is, hogy bizonyos szétszerelő munkálatokra korábban is sor kerülhet.

Az a vállalat, amely atomerőmű építéséhez fog, egyszerűen nem mehet tönkre, tiltják a törvények: soha nem mondhatja azt, hogy nincs pénze az erőmű leállítására s az eddig leírt szétszerelési munkálatok biztonságos elvégzésére. Svédországban például az ilyen erőművek által termelt villamos energia árába már beleszámolják a majdani leállítási költségeket. Hogy mekkora összegekről van szó? Az Egyesült Államok 72 megawattos, Shippinport nevű erőművének teljes szétszerelése több, mint 93 millió dollárba került, Franciaországban úgy számolják, hogy mostanában erre már majdnem kétszeres összeget kell szánni.

SZÍN-TÉR

Panaszkodnak a matematikatanárok, a rajz és művészettörténet oktatói, hogy a mai gyerekekből hiányzik a szín- és formaérzék. Nem azt jelenti ez, hogy ne tudnák megkülönböztetni a pirosat a kéktől, a szögleteset a kerektől. Inkább azt, hogy nem ismerik a színárnyalatokat, pontosabban azok nevét, és képtelenek három dimenzióban – vagyis térben – gondolkodni.
Amikor a térben gondolkodásra való képesség hiányát a művészeti főiskolások – a jövendő festők, szobrászok – körében észrevette, egy azóta világhíres főiskolai tanár, Rubik Ernő, kitalálta a bűvös kockát. Akkor csupán arra gondolt, hogy egy hasznos oktatási segédeszközt ad a hallgatók kezébe. Hogy a kocka lázba hozza a világot, az sajnos a hivatásos magyar játékgyártóknak sem jutott az eszébe...
A szín- és formaérzék hiánya természetesen nem magyar különlegesség. A környezet elsivárosodása, az egyhangú, ötlettelen és nyomasztó lakótelepek látványa nem gyújtja fel sem kisgyerekben, sem kamaszban, sem meglett emberben a képzeletet. Ha fantáziálnak is olykor...

A londoni Barbican Centre elnevezésű épület udvara, a Szín-tér kompozíció kívülről: szebb, mint a csupa betonszürkeség? (Lent:)

Színek káprázata belülről: vajon szép, vonzó alakat és kiszögelléseket ugyanúgy összefirkálnának?

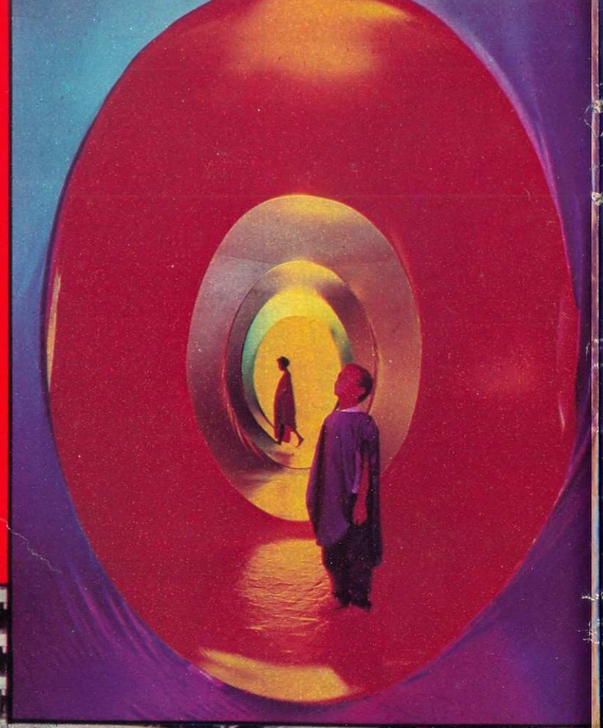

olykor, hát arról, hogy milyen jó lenne nem itt élni. Mennyivel izgalmasabb lehet az élet egy középkori kisváros girbegurba utcáin, ódon házfalak, málló, mohalepte szobrok és szökőkutak között. Mondják, nem véletlen, hogy éppen az olaszok a világ legjobb, legfantáziadúsabb és épp ezért a legkeresettebb formatervezői...
Nyilván hasonló gondolatok motoszkáltak a Londonban élő Maurice Agis (ejtsd: morisz édzsisz) szobrászművész fejében is, amikor megszületett benne a „Szín-tér" című felfújható műanyag szoborkompozíció terve.
A hatvan színes, legömbölyített oldalú kocka kívülről is megkapó látványt nyújtott egy londoni udvaron. A hatalmas műanyag szobor azonban belülről zegzugos labirintust rejtett. A különleges szín- és fényhatások, a formák szinte földöntúli élményben részesítették a benne lépegető gyerekeket. Kinek-kinek más ragadta meg a képzeletét ebben az időn kívüli mesevilágban. Miután pedig bebarangolta a színes műanyag labirintust, a nem mindennapi élményektől feltöltődött ifjú látogató felült a világ egyik legpiszkosabb földalattijára és hazatért a fű és fa nélküli lakótelepi otthonába. S míg baktatott fölfelé a lépcsőn, friss szemmel nézegette a lépcsőház falára festékszóró pisztollyal odapingált trágárságokat, írkafirkákat...

Egy sevillai lakóház udvara: vajon pálma helyett a nálunk honos növények nem díszíthetnék a házak udvarát?

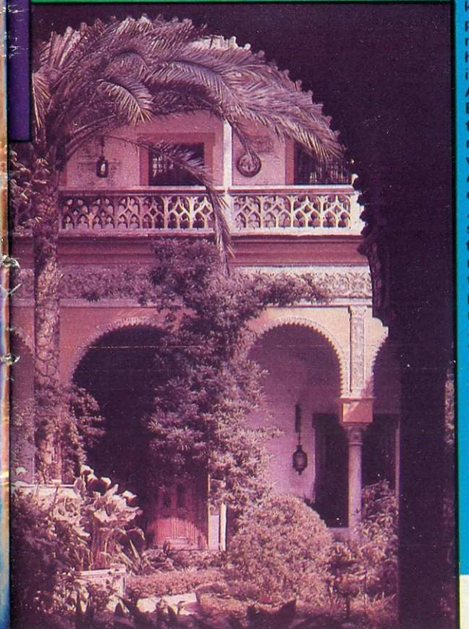

TENGERVÉSZ

August Jacobs kapitány az utóbbi időben gyakrabban kémleli az eget. Gyanakvással néz minden felhőre:
– Csak ne támadjon fel az északi szél.
Az öreg hajós nem véletlenül fél ettől. Hiszen egy heves szélroham a legrövidebb idő alatt idehajthatja az alattomos gyilkos algákat.
Már így is rossz a helyzet. A homokpadokon kínok közepette múlnak ki a fókák. Egy jó távcsővel megfigyelhetjük a rettenetes drámát. De a tenger a kimúlt állatokat amúgy is a part felé sodorja és kiveti az elszörnyedt turisták lába elé.
– Már régóta mondogatom, hogy az Északi-tenger nem fog megbirkózni többé az erős szennyezéssel. Gonosztett, hogy ezt a tengert egész Európa szemétlerakóként használja! – fakad ki Jacobs kapitány.
– Az Északi-tenger tönkre van téve – teszi hozzá Volker Hoppe, a közeli kisváros polgármestere.
– Már évek óta figyelmeztetünk a közelgő katasztrófára. De mi történik? Konferenciák, szakvélemények, újabb konferenciák, újabb szakvélemények.
Valóban sokan hívták fel a figyelmet, hogy mi történik az Északi-tengerrel. A katasztrófát nem földrengésszerű véletlen váltotta ki, hanem fokozatosan jelentkezett. Az ok két élőlény, olyan parányiak, hogy csak a mikroszkópok alatt ismerhetők fel. Ugyanakkor annyira veszélyesek, hogy a Keleti- és az Északi-tenger nagy térségeit változtatják holt tengerré.
A fókákat egy parányi herpeszvírus pusztítja. Egyetlen kutató sem tudja, honnan érkezett hirtelen ez a kórokozó, amelyet megtaláltak eddig minden kimúlt fókában, amikor laboratóriumi vizsgálat alá vették a tetemeket.
Az Északi- és a Keleti-tenger másik pusztítója egy parányi gyilkos alga, tudományos nevén „Chrysochromulina polylepis". Ennek a halálos szaporodási sebességét ismerjük: naponta osztódik, vagyis száma megkétszereződik, és a legrövidebb idő alatt óriási szemfedőként belepi a tengert. Mindenütt, ahol a „gyilkos alga" elszaporodik, megjelenik a halál, a pusztulás: elhullnak a halak és minden más élőlény.
A fókák halála és a gyilkos alga közvetlenül nem függ össze egymással. Azonban mindkettő ugyanannak a betegségnek a tünete: a méreggel teli környezeté, amely rosszul működik.
Az üdülővendégek is nyugtalanok.
– Csak a jó levegő miatt vagyunk itt – mondják.
– Fürdésről már szó sem lehet, túlságosan piszkos a víz. Ha ehhez most még az algák és az elhullott fókák is társulnak, akkor ez az utolsó üdülésünk itt.
Egy Nürnberg melletti kisváros elkeseredett tisztviselője pedig így beszél:
– Úgy látszik, néhány vendégnek meg kell betegednie ahhoz, hogy történjék valami. Az a pár száz döglött fóka ehhez valószínűleg nem elég. Pedig mindenki, akinek erről tudnia kellett, már régen tudott arról, hogy milyen rossz a helyzet az Északi- még a Keleti-tengeren. Jelentették a rendkívüli méregtöménységet, amelyet a tudósok rendszeresen találnak a parti madarak tojásaiban. Még DDT is előfordul, jóllehet ennek a rovarölő szernek a használata 1972 óta tilos az NSZK-ban. Vajon meddig tart még, amíg végleg eltűnik a természet körforgásából?
És hányszor panaszolták a szakértők, hogy úgyszólván már csak beteg fókák vannak az Északi-tengerben! A prémet és a beleket szétrágják az

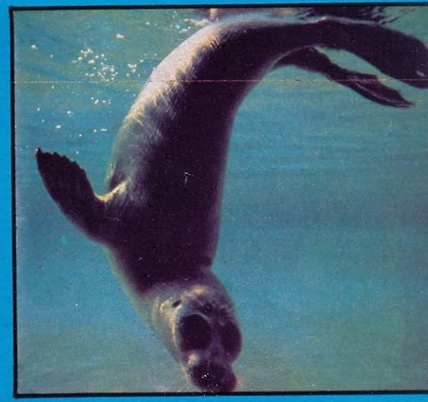

élősdiek, férgek telepednek meg a szívben és a tudóben, a májat elpusztítja a hígany, a szemek összeragadnak az olajtól.
És a halak? Már régóta ezek is betegek. A Halászati Szövetség Kutatóintézetében egy szekrény tele van dokumentumfotókkal: angolnák szörnyű daganatokkal, halak a bőrükön nagy vörös lyukakkal vagy elrohadt uszonyokkal. Mindez már régóta ismert. És az is köztudott, hogy öt évvel ezelőtt az angol partok előtt már lejátszódott egy algakatasztrófa. De továbbra is irdatlan mennyiségű nitrogént és foszfátot ürítenek a tengerekbe.
Az Északi-tengerben mintegy 250 halfaj él. Még ma is több mint kétezerféle állat számára élettér ez a tenger. De meddig?
A barna delfinek és a bukódelfinek már régen kipusztultak, most a fóka következik.
– Sírnom kell, ha erre gondolok – szólal meg csöndesen az öreg Jacobs kapitány.

MANFRED GROETEKE

GÉP-MADÁRKÁK

Az ember talán még ma sem hiszi el igazán, hogy eltanulta a madarak titkát, a repülést. Ennek lehet a bizonyítéka, hogy mindennél népszerűbbek a különféle repülőgépmodellek, amelyek alaposan leköröznek az egyébként nagyon keresett autó-, vasút- és hajómodelleket. Persze az is lehet, hogy egy repülőgép kicsinyített mása szebb...

Száz és száz repülő szerkezet indul útra a világ minden tája felé nap mint nap egy skóciai kisvárosból. Nem a repülőtérről, ez a bevezetőből sejthető. Mindenféle géptípus megtalálható itt, a DC–10 ugyanúgy, mint a Boeing–747-es, a Jumbo. Egy közös jellemzőjük van: csak a személyforgalomban használt gépek modelljeit készítik Campbelltown (ejtsd: kemböltaun) városában, katonai gépekről szó sem lehet.

Ennek persze nem valami nehezen magyarázható hadsereg-ellenesség az oka, a magyarázat ennél sokkal prózaibb: így kívánja az üzlet. A gépek ugyanis a világ legkülönfélébb légitársaságai számára készülnek. Ilyen modelleket ajándékoz ügyfeleinek a szaúdi, a Fülöp-szigeteki, a Srí Lanka-i és ki tudja még milyen kisebb-nagyobb légitársaság.

De a naponta útnak induló ezernégyszáz gép között ott vannak a legnagyobb helikoptergyártó cégek – a MacDonnell-Douglas (ejtsd: mekdonel-daglesz), a Sikorsky (szikorszki) – mintapéldányai is.

A mérethűen kicsinyített gépekre kézzel festik rá a légitársaságok jelét, mert a kézi munka garantálja a hitelességet – s az sem mellékes, hogy így jóval drágább a modell.

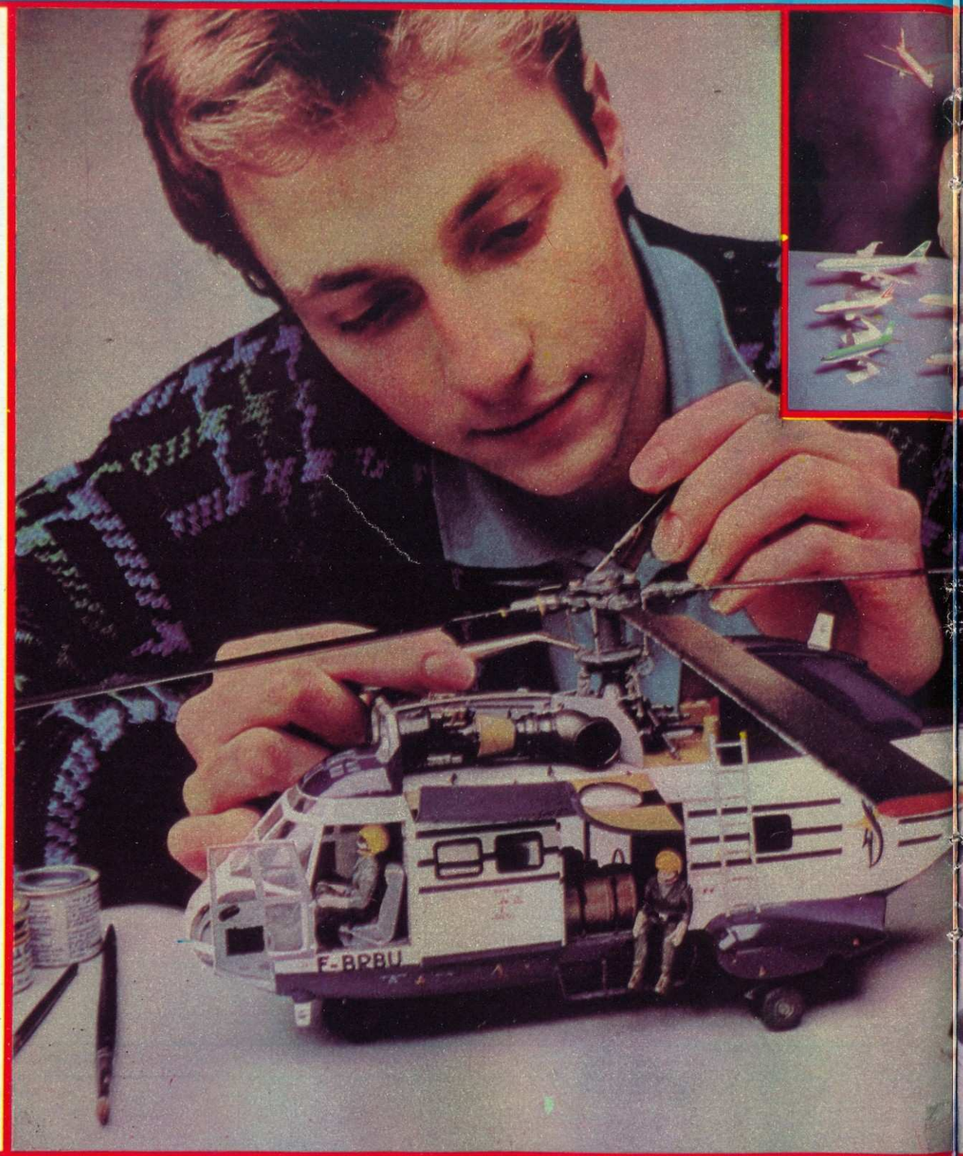

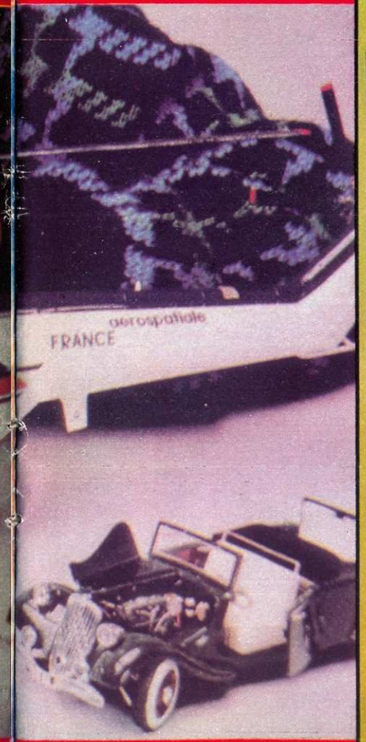

A FÁRAÓ PATKÁNYA

Ne arra gondoljunk, hogy a „patkány" szerintünk csúnya név, hanem arra, hogy ha valami a fáraóé, az kitüntetésnek számított. Mármost a fáraó patkánya névvel illetett állatka megérdemelte a kitüntetést, hiszen háromezer éve is ugyanazzal foglalkozott, amivel manapság: képes volt elriasztani, vagy elpusztítani a mérges kígyókat. Legalábbis ezért tartották. Ők maguk azonban mégsem azzal töltik az életüket, hogy rendőrségi nyomozóként mérges kígyókra vadásszanak, sőt örülnek, ha amaz békén hagyja őket. Hiszen megvannak békében, ha rovarokra és gyíkokra vadászhatnak, ha a Kalahári sivatag éjszakai hidege elmúlt és nyugodtan előbújhatnak, hogy a felkelő napot köszöntsék (mint egyik képünkön).

Miután pedig szeretik a biztonságot, amíg a lyukak környékén bogarászik és vadászik a társaság, az egyikük megfelelő magaslaton álldogálva őrködik (másik képünk). Ha vészjelet ad, fáraó ide, fáraó oda, a manguszták fejvesztve menekülnek a lyukba. Néha, amikor nagy a veszély és a kicsinyeket kell védeni, összefognak és közösen elkapják a mérges kígyót, de elriasztják a sakált is. Elvégre a fáraó is kitüntette őket bátorságukért.

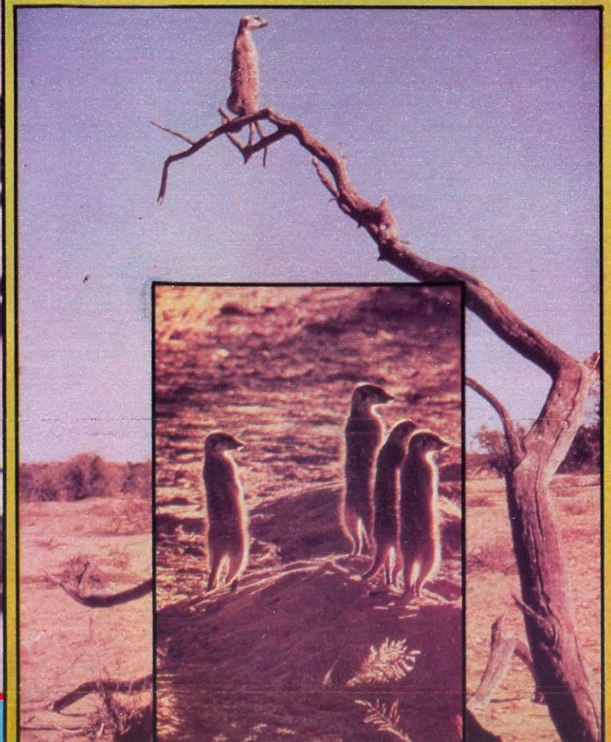

A GYILKOS TÓ

Az úgynevezett Keleti-Kárpátok egyik legszebb, legérdekesebb vidéke a Gyilkos-tó és környéke. Születése is ritkaságszámba megy. Azt a vidéket, ahol a különös tó csillog, régen Csík-széknek nevezték. A környék újkori, vulkanikus gyűrődésekből keletkezett csúcsokkal, zegzugos völgyekkel és az örök hó határát érő hegyhátakkal tarka. Egy helyütt a csúcsok, a Fekete Hagymás, a Lóhavas, a Gyilkos havas és a Nagy-Cohárd közötti völgyben még a múlt század elején két hegyi patak, a Likas és a Gyilkos folydogált. 1837-ben az északi végen hegyomlás indult, s a völgyszáda két fokát egybeontotta; a romlás gátat képezett, a két patak vize meggyűlt s létrejött a tó, amelyet a felette álló havasról neveztek el Gyilkosnak.

Korábban a völgyet magas növésű ősfenyves borította, a harminc-negyven méteres fenyőszálak azonban derékban törtek s mint megannyi, hatalmas kikötőcölöp, merednek a víz színe fölé. Az említett északi végen, ahol a Nagy-Cohárd és a Gyilkos havasa omlásából a gát keletkezett, a tó vize tovább folyik. A zuhatagos patakot ugyancsak Gyilkosnak nevezik, ez később a Békás patakba ömlik, s vágtat el kelet felé az ugyancsak különlegesen szép sziklakanyonon, a Békás-szoroson át.

A körös-körül kialudt tűzhányókkal, távolabb tengerszemmel, vulkanikus hévizekkel teli tájék évmilliók alatt alakult ki. Nem úgy a Gyilkos-tó, amely ebben az ősi környezetben meglepően fiatal: csupán 151 éves...

JANUÁR

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

FEBRUÁR

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28					

MÁRCIUS

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

ÁPRILIS

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

MÁJUS

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

JÚNIUS

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

alfa 1989

A GYILKOS-TÓ

(Kresz Albert felvétele)

az alfa megjelenik

JÚLIUS

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

AUGUSZTUS

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
	1	2	3	4.	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

SZEPTEMBER

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

OKTÓBER

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

NOVEMBER

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

DECEMBER

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

KOCSI ÉS SZEKÉR

Ha kocsit mondunk, ma már mindenki a gépkocsira gondol. Az viszont senkinek sem jut eszébe, hogy gépszekeret mondjon. Az autót csak viccből szokás szekérnek hívni.
Ha azonban gép és motor nélküli szekerekről beszélünk, minden rendben van. Vagy mégsincs? Néha még hallani a kocsi szekér elnevezést s ne higgye senki, hogy amolyan túlbeszélés ez. (A stilisztikában, vagyis a stílus, a szép beszéd és szép szövegek tudományában „halmozásnak" nevezik az ilyesmit, és nem nagyon szeretik: minek ugyanazt kétszer megismételni?) Ezúttal azonban egy régi-régi meghatározásról van szó, hiszen más önmagában a szekér, és más a kocsi szekér. A történészek különböző leírások, ábrázolatok, sőt régészeti leletek alapján már sok ezer évvel ezelőtti szekerekről beszélnek. A mezopotámiai sumér városállamok használtak bizonyos, merev tengelyű szekeret.
Bárki könnyen elképzelheti: ha egy téglalap alakú deszkára kétoldalt egy-egy kereknek való korongot illesztünk, kordét kapunk. Ezzel könnyű fordulni, de nehéz egyensúlyban tartani, könnyen előre-hátra billen. Ha a két oldalra elöl-hátul ütünk egy-egy korongot, megkaptuk a merev tengelyű szekér modelljét. Erre sokat lehet rakodni, de forduláskor nagyon nagy ívben mozdul a szekér s még akkor is csak úgy, hogy kerekei oldalirányban meg-megcsúsznak a földön. Kézenfekvő, hogy az egyik (persze, az első) tengelyt mozgóvá kell alakítani, vagyis megszületik a szekér forgó előrésze. Szó sincs arról, hogy ezt mi, magyarok találtuk volna ki, az első ilyen szekeret már a kelták használták, aztán feledésbe ment. A középkorban ismét feltűnt, erre főként abból következtetnek a kutatók, hogy az ábrázolásokon mindig kisebb az első kerék, mint a hátsó. Ennek pedig más értelme nincs, mint hogy forduláskor az elmozduló első tengely kerekei a kocsi szekrénye alá férjenek.
Mégis, miért van az, hogy a XVI. század folyamán elterjed egész Európában az elnevezés: a németeknél Kutsche, a franciáknál coche (kos) spanyolul koche (kocse), Itáliában cocci, angolul coach, lengyelül kocz (kocs), vagy éppen svédül kush... S ez mind a magyar kocsi szó ilyenolyan átvétele. Ne bocsátkozzunk különös részletekbe, hosszú történeti érvek és ellenérvek sorolásába. Annál is inkább ne, mert a helyzet bonyolult, hiszen már Mátyás király történetírója, Bonfini azt írja, hogy a király a kocsi feltalálója. Annyi biztos, hogy körülbelül Mátyás idejében kezdtek Magyarországon különlegesen könnyű, fordulékony, igen jól használható, és nagyon gyors kocsi szekereket gyártani, s valóban tőlünk terjedt el Európa-szerte a könnyű kocsi.
De mitől kocsi a kocsi? Mátyás indította meg a Buda és Bécs közötti postázókocsik forgalmát, az útvonalon bizonyos távolságonként állomásokat létesítettek, s egyikük Kocs község volt. Nyilvánvaló, hogy a dologban ily módon érdekelt kocsi bognárok dolgoztak ki egyfajta, igen jó szekeret: a kocsi szekeret...
A szekérnek, mint köztudott, rúdja van, az első tengelyhez pedig kisafák, vagy késefák csatlakoznak: ezekhez kötik azt a hosszanti szíjat, amely elöl a ló szügyének támaszkodik. Két lónál ez érthető is, de ha gyorsan akartak hajtani vagy nagy terhet vitetni, akkor több lovat is befogtak. Hogyan? Hát úgy, hogy a rúd bütüjébe (tehát az elülső végéhez) újabb késefákat csatoltak. Az már csak természetes, hogy ha például öt lovat fogtak a kocsi elé, mindenik lónak az elfoglalt helye (vagyis a munkában való részvétele) szerint más és más nevet kellett adni. Ha a bakon ülő hajtó helyébe képzeljük magunkat, akkor az ötös fogat régi szokás szerint így néz ki: a kocsi rúdjának két oldalán van egy-egy ló, a bal oldali a nyerges, a jobb oldali pedig a rudas. Előttük három ló van hámba fogva: a középső a gyeplős, a jobb oldali az ostorhegyes, míg a bal oldali, vagyis az ötödik ló a láncos. Ne feledjük, mindezt a bakon ülő kocsis felől számítva. Hetes fogatnál van még hajszás láncos és lógós is.
A falusi szekerek persze nemigen alkalmazhatták az ötös fogatot, hiszen jó, ha két ló akadt a munkára. Megesett azonban ez is: tudunk olyan esetekről, amikor magyar parasztszekér elé öt lovat fogtak, akár egy hintó vagy úri kocsi elé. A szekér ilyenkor ugyanaz a munkára, szállításra alkalmas, hosszú parasztszekér volt, hátul saroglyával, kétoldalt a tengelyek végétől az oldalig felnyúló löccsel, de a lovak szerszáma... az csillogott, villogott, ahogy egy ötös fogatnál illik.

Magyar parasztszekér hagyományos alakja: jól látszik a kerékagytól a szekéroldal pereméig húzódó lőcs, elől a befogáshoz szükséges kisafák. A szekér oldalához petrencés rudat kötöttek: ha nagyon megrakták a szekeret szénával, ezzel szorították le

DECEMBERI VIRÁGPARÁDÉ

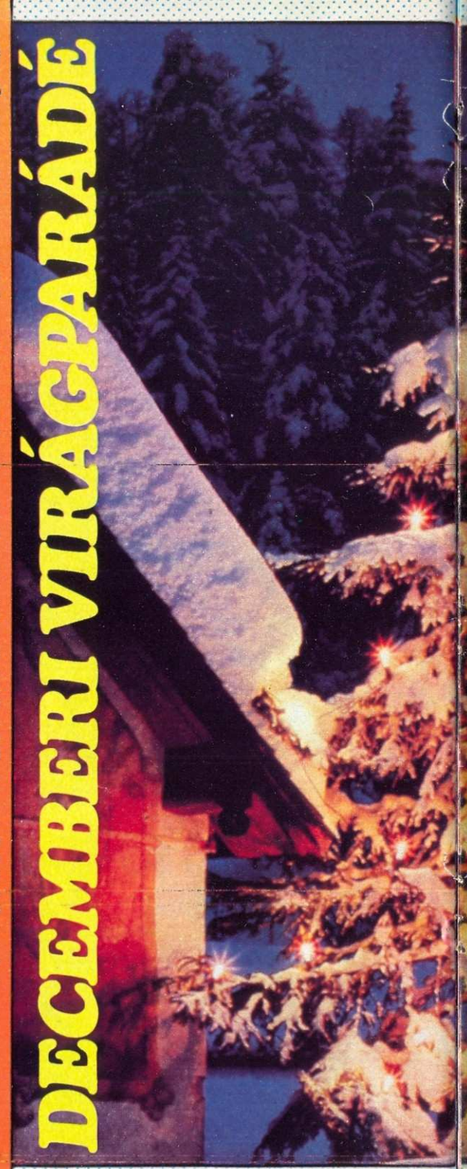

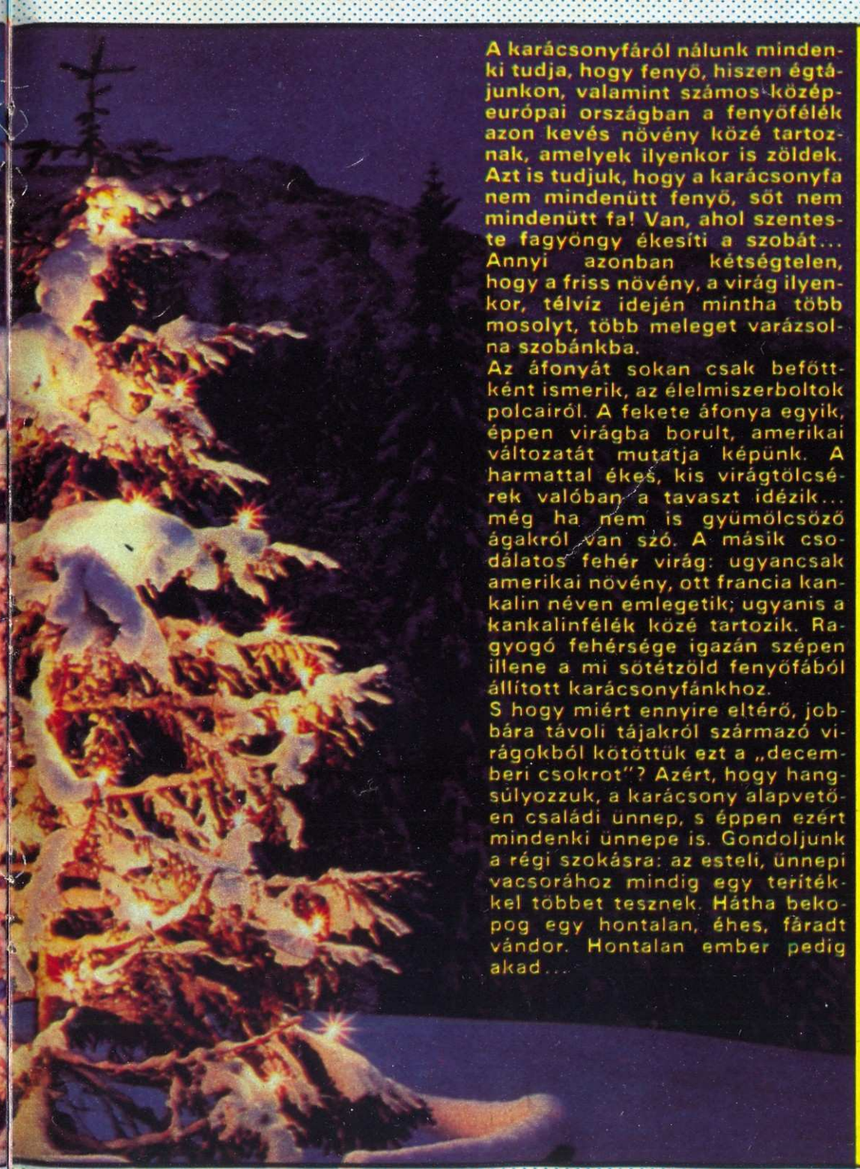

A karácsonyfáról nálunk mindenki tudja, hogy fenyő, hiszen égtájunkon, valamint számos középeurópai országban a fenyőfélék azon kevés növény közé tartoznak, amelyek ilyenkor is zöldek. Azt is tudjuk, hogy a karácsonyfa nem mindenütt fenyő, sőt nem mindenütt fa! Van, ahol szentestefagyöngy ékesíti a szobát... Annyi azonban kétségtelen, hogy a friss növény, a virág ilyenkor, télvíz idején mintha több mosolyt, több meleget varázsolna szobánkba.
Az áfonyát sokan csak befőttként ismerik, az élelmiszerboltok polcairól. A fekete áfonya egyik, éppen virágba borult, amerikai változatát mutatja képünk. A harmattal ékes, kis virágtölcsérek valóban a tavaszt idézik... még ha nem is gyümölcsöző ágakról van szó. A másik csodálatos fehér virág: ugyancsak amerikai növény, ott francia kankalin néven emlegetik; ugyanis a kankalinfélék közé tartozik. Ragyogó fehérsége igazán szépen illene a mi sötétzöld fenyőfából állított karácsonyfánkhoz.
S hogy miért ennyire eltérő, jobbára távoli tájakról származó virágokból kötöttük ezt a „decemberi csokrot"? Azért, hogy hangsúlyozzuk, a karácsony alapvetően családi ünnep, s éppen ezért mindenki ünnepe is. Gondoljunk a régi szokásra: az esteli, ünnepi vacsorához mindig egy teríték kel többet tesznek. Hátha bekopog egy hontalan, éhes, fáradt vándor. Hontalan ember pedig akad...

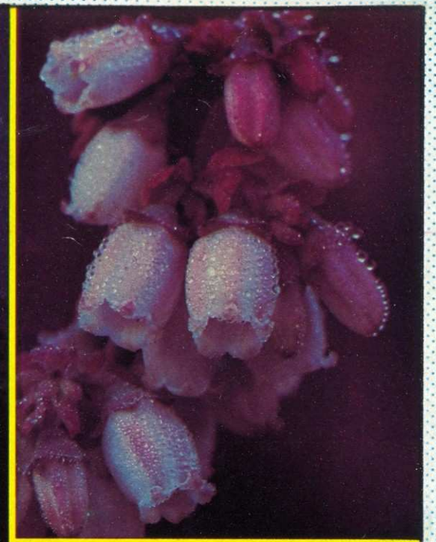

NAGYON SZÉP!

Mindig ezt mondja anyu, és utána még álldogál előtte. Nem tudom, mit néz, mert én éppen a mennyezetet, vagyis a lámpát. Olyan magasan van, jó lenne fölmászni odáig... Anyu, menjünk már tovább!

HÁROM HELYETT

...vagyis három gép helyett ezzel az egy berendezéssel lehet a különböző anyagok (újfajta műanyagok, öntvények) kopásállóságát megvizsgálni. A szerkezet dörzsöl, forgat és csúsztat, a mért adatokat pedig egy mikroszámítógép veti össze a szabvánnyal...

MI, CSÍKOSAK...

tartsunk össze. Mindketten ragadozók vagyunk, kedvencünk a nyers hús. Most ugyan együtt kaptak minket lencsevégre, de ez nem jellemző. A természetben nem zavarjuk egymás köreit...

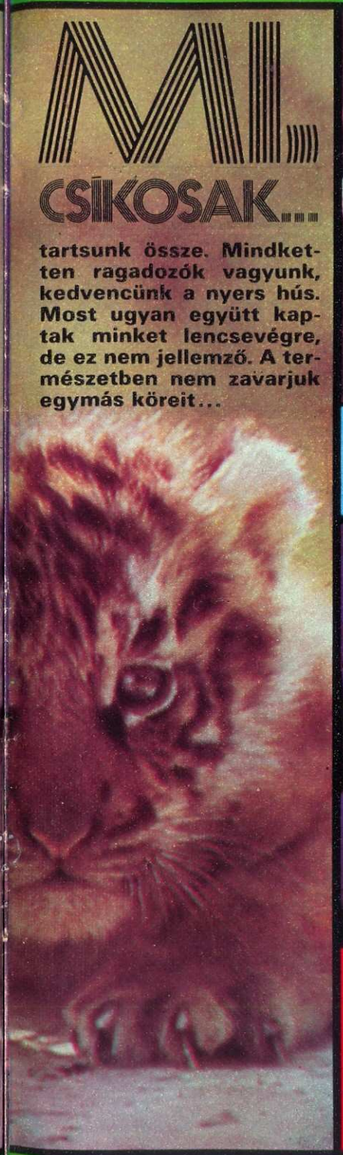

Földrajzot is, időjárást is tanulhatunk egy új, angol számítógépes programcsomaggal, ugyanis betáplálhatók a térképek, de a gépet a Meteosat nevű műholddal is össze lehet kapcsolni. Földrajzlecke előtt csupán a programozást kell megtanulnunk.

KELL EGY KOPONYA...

...meg másféle csont is annak, aki anatómiát hallgat az egyetemen, és az emberi test felépítéséből vizsgázik. Nehéz hozzájutni, marad tehát az élethű műanyag. Még díszként is jól mutat az íróasztal sarkán...

mini alfa

A NYERTES NYEREG

Amikor Jeremy Rudge (ejtsd: dzserömi radzs) elkészítette a képen látható nyerget, valamit megérezhetett, mert a „műnek" az Esemény fantázianevet adta. A névválasztás kitűnő előjelnek bizonyult: nagydíjat nyert a nyeregbemutatón, s az alkotó megkapta a mester címet.

RITMUSOK

Természetes, hogy a ritmus a zene része, alapja, nélküle semmiféle zene sem létezik. Nem kell ezt magyarázni, különösen nem a diszkóstílus elterjedése óta, hiszen itt mindent túlharsogva halljuk a dobütéseket.
Az olyan kifejezéseken sem csodálkozunk, ha egy labdarúgóedző így beszél: a csapat a második félidőben kiesett a ritmusból. A focinak is van tehát ritmusa, arról nem is beszélve, hogy a váltófutás lényeges pillanata, hogy a botot jó ritmusban adják át egymásnak a csapat tagjai. De egészen más ritmusok is léteznek... Olvasóink közül bizonyára igen kevesek repültek egyhuzamban Európából Amerikába, mégis elképzelhetik, milyen az, ha valaki délben repülőgépre száll, hosszú órákon át repül, és miután megérkezett, még mindig dél van. Bizony, kiesik ilyenkor az ember a ritmusból, s nem akkor lesz fáradt, amikor eljön az ideje, nem akkor élénk és éber, amikor verőfényes nap süt odakint.
Mindezek után: tulajdonképpen mi is a ritmus? A görög eredetű szó bizonyos folyamatot jelöl, rendszeresen egymásra következő egységeket s a zene valóban csak az egyik, szűk területe.
Életünk legfontosabb ritmusa a nappal és éjszaka változása, valamint a négy évszak. Ezeket tőlünk független, külső tényezők határozzák meg, a Föld tengely körüli forgása és a Nap körüli keringése.

KI ESZI MEG A MÁSIKAT?

Nem tudjuk elszakítani magunkat tőlük. Jól látszik ez olyan embereken, akik váltott műszakban dolgoznak: hiába „állnak át" arra, hogy éjszaka dolgozzanak és nappal aludjanak, valami mindig hibádzik... Tulajdonképpen együtt táncolunk a természettel, pontosabban, úgy táncolunk, ahogyan a napok és évszakok változása fütyül...
A zene, a ritmus minden nép legendái, hiedelmei szerint az istenek ajándéka. Ezzel szinte azt fejezték ki, hogy a ritmus mindent áthat, mindenben ott rejlik. A legutóbbi évtizedek különböző tudományos vizsgálatai pedig számos érdekességet tártak fel, amelyek ugyancsak a ritmus általános, mindent meghatározó létét bizonyítják.

A ritmus a zene része... a ritmus fontos a sportban... de hogy ritmus nélkül még élni sem tudnánk...?

A dolog egészen egyszerű, látszólag fölvetni sem érdemes kérdésekkel kezdődött. Amikor villámgyors futamot játszik a zongorista, hogyan képes megtalálni a megfelelő billentyűt? Amikor a lovaspóló játékosa vágta közben beleüt a kislabdába, miért találja el pontosan?
Pszichológiai mérésekkel bizonyították, hogy gyors futam közben a zongoristának nincs ideje arra, hogy agyából kellő „üzeneteket" küldjön ujjainak... hogy mégis eltalálja a billentyűt s rögtön utána a következőt is, ez a belső, önálló ritmikus vezérlésnek köszönhető.
Egy állat számára az, ha összetéveszti (jobban mondva: ha összetévesztené) a nappalt és az éjszakát, azzal járhatna, hogy nem ő eszik, hanem őt eszik meg. Az, hogy valamely faj kicsinyei nyár folyamán születnek, ugyancsak évmilliók alatt beidegzett ritmus, amely a fajfennmaradást szolgálja. Ha máskor születnének a kicsinyek, veszélybe kerülne a faj, elpusztulna az újabb nemzedék.
Mi, emberek például nem alszunk téli álmot, tulajdonképpen az évszakoktól majdnem teljesen függetlenül képesek vagyunk aktívak maradni. Ez bizonyíték arra, hogy az ember a legfejlettebb, aki a lehető legnagyobb mértékben függetleníteni képes magát a természeti ritmusoktól. Persze, arról szó sincs, hogy ez a modern technika diadala volna. Az ember sikere ugyan, de sokkal régebbi, milliónyi évvel ezelőtti igyekezet eredménye. Szinte még az ember megjelenése előtt kezdődött.

KIBŐL LESZ ŰRHAJÓS?

Az élőlények ugyanis fokozatosan függetlenné váltak a külső környezettől. Persze, csak bizonyos dolgokban és csak bizonyos határig. Mindenekelőtt „belső éghajlatot" építettek ki magukban, mondhatnók úgy is, hogy elkészítették saját klímaberendezésüket. Az állatvilágot szokás felosztani hideg- és melegvérűekre: a hideg

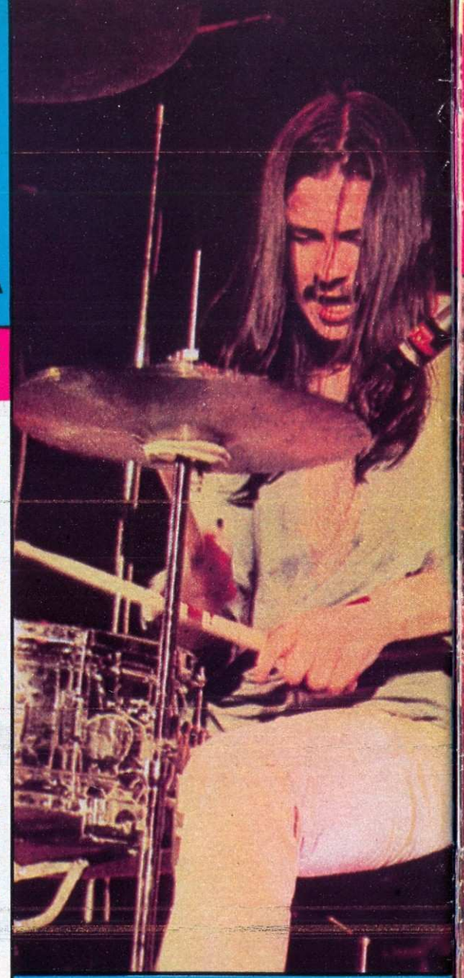

Zene: a ritmust egész hangszercsoport biztosítja

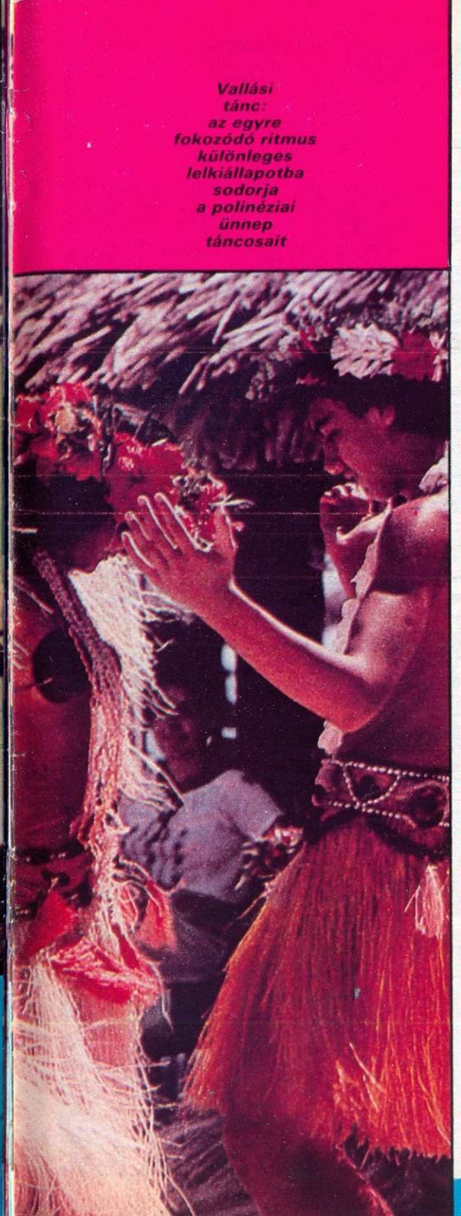

Vallási tánc: az egyre fokozódó ritmus különleges lelkiállapotba sodorja a polinéziai ünnep táncosait

vérűek, például a kígyók, gyíkok felveszik környezetük hőmérsékletét (ezért nevezzük őket hideg vérűeknek, nem azért, mintha folyvást valóban hideg volna a vérük). A melegvérűek, az ember, az emlősök és a madarak belső égetésük segítségével függetlenné váltak a külső hőmérséklettől.
Ez a hatalmas különbség további, apróbb-nagyobb különbségek létezését tette lehetővé. Az ember sem vált teljesen függetlenné a külső, természeti ritmusoktól, példa erre testünk hőmérsékletének ingadozása: este mindig valamivel magasabb, mint reggel. Szó sincs arról, hogy a sötét éjszakában „kihülünk" mint a hüllők. Azt az energiát, ami testünk hőmérsékletéből „hiányzik", szervezetünk a napi feladatok elvégzéséhez biztosítja, kezdő löket gyanánt. Mindezt az adrenalin nevű hormon szabályozza, amelynek fokozottabb termelődése a nehezen ébredő embereknél csak lassabban indul meg.
Van olyan ember, akinek életritmusai viszonylag rugalmasak: lazábban és könnyebben képesek alkalmazkodni a külső viszonyokhoz. Más szóval, nekik jelent kisebb problémát korábban kelni a megszokottnál, vagy szokatlanul késői időben is összeszedettnek maradni. Az ilyen típusú emberekből kerülnek ki például az űrhajósok. Ugyancsak a belső ritmus határozza meg, hogy például egy bőséges vacsorától jobban húzunk, mintha ugyanolyan bőséges reggelit veszünk magunkhoz. Az első válasz erre az, hogy az elfogyasztott szénhidrátokat nappal gyorsabban elégeti szervezetünk, mint éjszaka. De miért? Erre már bizonytalanabb a válasz, józserivel még keressük. Azt a tudományágat, amely ilyen kérdésekkel foglalkozik, kronobiológiának hívják.

MELYIK ÓRA ERŐSEBB?

A kronobiológia az ember belső órájának ketyegését és szabályait igyekszik feltárni. Hiszen ahová csak nézünk, ritmussal találkozunk: ritmikusan osztódnak sejtjeink (akár az egész élővilágé), szívverésünk ritmusa egyénenként változik s változik egyéb ritmusszabályozók szerint is, más és más napszakban különbözőképpen hatnak ugyanazok a gyógyszerek stb...
Belső óránk néha elállítódik, késik vagy siet. Hétfő reggel általában nehezebb fölkelnünk, pedig a hét végén kipihenhettük magunkat, annyit aludhattunk, amennyit akartunk. Éppen ezért! – válaszolják a kutatók: a belső óra elállítódott.
Újabban föltételezik azt is, hogy az embernek nem csupán egy belső órája van, hanem több is. Már tizenöt éve, hogy különböző kutatócsoportok felfedezték, miszerint alapvető „ütemadó" karmesterünk a hypothalamusban „lakik". Ez a szervünk a köztiagy egyik része. Azt már régóta tudjuk, hogy ez az ellenőrző központja sok, igen fontos tevékenységnek: a hőmérséklet, vérnyomás, lélegzés, ébrenlét és alvás tevékenységének. Összeköttetésben áll a szemünkkel is, azaz közvetlen információt kap arról, hogy nappal van-e vagy éjszaka.

A dolog persze nem ilyen egyszerű, hiszen, ha napközben akár órákon át sötét helyiségben ülünk, mégsem hisszük azt (vagyis a hypothalamus nem hiszi), hogy éjszaka van. Sőt, a föld alatti üregben alvó róka sem a nap első sugaraira ébred, hanem valamivel korábban...
Erre mondják a kutatók, hogy nem a fény ébreszti az állatokat, hanem a belső órájuk. Az egyik elmélet szerint egyébként két alapvető „óra" dolgozik bennünk, amelyek rendesen egymáshoz igazodva, vagyis szinkronban dolgoznak. Az egyik azonban állandóbb, és ha a két óra együttfutását megzavarja például egy óceánon túli repülőút, akkor a másik, a gyengébb „kiesik" a ritmusból, nem tudjuk, mikor kellene aludni, mikor ebédelni. Idővel aztán a két óra ismét összehangolódik... ha azonban hosszabb időn át külön keteg; ha a változékonyabb, gyengébb nem állítódik a másik után, baj lesz.

KI SZÓLHAT KÖZBE?

Egy francia geológus évekkel ezelőtt alávetette magát egy kísérletnek. A texasi Del Rióban egy harminc méter mély barlangban, a napfénytől teljesen elzárva élt hónapokon át, kollégáival, akik a felszínen figyeltek, csak telefonon beszélt. Semmiféle információt nem kaphatott arról, mikor van éjfél és hányadika is lehet... A vállalkozó kísérleti alany belső óráit tehát nem állíthatta, nem javíthatta a nappalok és éjszakák ritmusa szerint, életritmusa teljesen ritmustalanná vált. Volt úgy, hogy huszonöt órás nap szerint élt, máskor ez ötvenórásra duzzadt. A hetvenötödik napon belső órája már hatvanhárom órás volt, a hetvenkilencedik napon pedig beleszólt a telefonba: Elegem van! Letépte azokat az elektródákat, amelyekkel kinti kollégái szívverését, vérnyomását és agyáramait ellenőrizték, és öngyilkosságot akart elkövetni. Évek múltak el azóta, de a geológus még most is erős emlékezetkiesésben szenved, és olyan lelki bajai vannak, amelyeket maga sem tud megmagyarázni. Nagy árat fizetett a kísérletért...
Nem ilyen szomorú példa az emberi ritmusokra egy másik kísérlet, amelyben beszélgető embereket filmeztek le, majd lassítva, tizedmásodpercről tizedmásodpercre megvizsgálták az anyagot. Kiderült, hogy két ember, ha beszélgetni kezd, ritmusát egymáshoz igazítja. Újabb beszélgetőtárs megjelenésekor ez is fölveszi a „megállapodott" ritmust.
Máskor az ilyen „közös ritmust" durván megsértik. Ez történik akkor, amikor egy gyors beszédű nagyvárosi találkozik egy lassúbb ritmusú vidékivel. Ez utóbbi szóhoz sem jut. Pedig csak arról van szó, hogy a nagyvárosi életmód két megszólalás között igen rövid szünetekre kényszeríti a beszélőt. A vidéki társ pedig úgy érzi, hogy mire megszólalna, már félbe is szakították. Azokat a ritmusokat, amelyek társasági viselkedésünket irányítják, nevezhetnénk akár újabb óráknak is. Hiszen említettük, hogy sokféle belső óra létezhet. Ugyanúgy, ahogyan egy zenemű is sokféle ritmusból tevődik össze.

A TÖRTÉNELEM NAGY CSATÁI

Az amerikai polgárháború

Írta: Michel Laurence Rajzolta: Philippe Sternis, Jean-Jacques Chagnaud
Fordította: Szeredás András, Copyright © Librairie Larousse, 1984

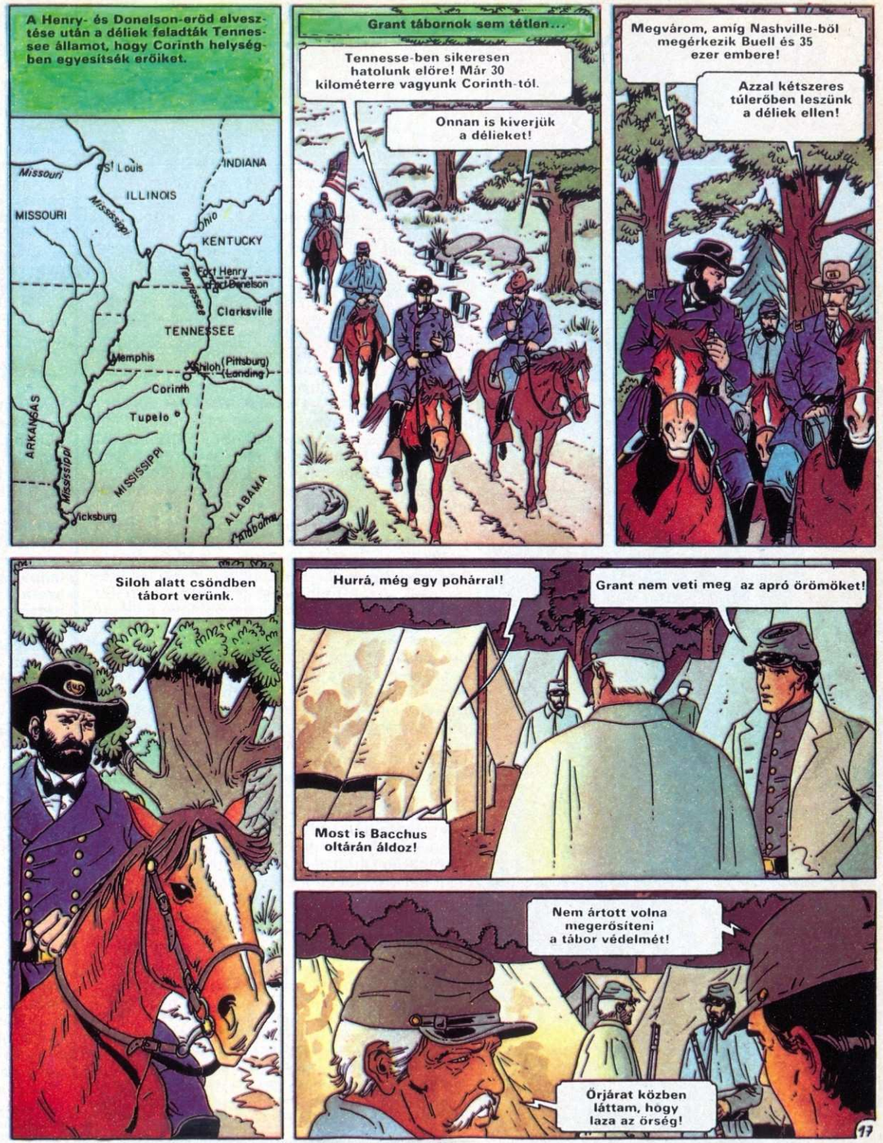

SZEREZZEN ÖRÖMET BÉLYEG-GYŰJTŐKNEK KARÁCSONYRA!

Címünk:
MAGYAR FILATÉLIA V.
1373 Pf. 600

MEGRENDELŐLAP

A rendelni kívánt szovjet bélyegfüzeteket aláhúzással szíveskedjék jelölni.

Közlekedés /100 db/	67.- Ft
Tenger /90 db/	56.- Ft
Moszkva /100 db/	56.- Ft
Szibéria és távolkelet /80 db/	41.- Ft
Béke és barátság /100 db/	56.- Ft
N.Okt.Sz.Forr. / 100 db/	56.- Ft
U.S.S.R. /200 db/	107.- Ft

A bélyegfüzeteket az alábbi címre kérem utánvéttel leszállítani:

Megrendelő neve:.....
Pontos címe:.....
Irányító szám:.....

Ki vele!

Mármint a gyomnövénnyel! Utálja a földműveló, utálja a kertész, a zöldségeskertben a háziasszony... Irtják is méreggel, fúnyíróval, fejszével. Csak a kultúrnövények értékesek... illetve, újabban, mint annyi kérdésben, amelyek a természettel, az élövilággal kapcsolatosak, változás tapasztalható. Környezetvédők, kutatók pénzt és munkát fordítanak arra, hogy növekedjék csak a vadnövény is. Mert már attól is óvakodnak, hogy gyomnak nevezzék. A gazt ugyan kiirtani is alig lehet, csakhogy nem minden vadon, úton-útfélen növö növény ilyen. Nyugat-Európában a két és fél ezer öshonos növényből már félszáz kipusztult, s több mint félezer a veszélyeztetett. Olyanok akadnak közöttük, mint a sokszínú kutyatej, a lenfojtó aranka, a hamis veronika, a macskamenta, az ördögbocskor... Nyugat-Németországban már riadót is fújtak és felhívást adtak ki a pusztulófélben lévö növényfajok megmentése érdekében. A vadnövények között ugyanis számos a mai kultúrnövények egykori, vadon élö öse, pusztulásuk tehát az újabb fajták nemesítését is lehetetlenné tenné. A vadnövények között van számos gyógynövény, amelyek valószínúleg nemcsak leszedve és fözetként vagy más módon feldolgozva az embereket gyógyítják, hanem környezetükre, állatokra, kultúrnövényekre is hatást gyakorolnak. Nem is ismerjük pontosan a rejtett hatásokat. És jó lenne, ha nem járnánk úgy, mint már megtörtént más természeti kérdésekben: hogy csak a hiányuk okozta bajok nyomán értjük meg, milyen fontosak... voltak, amíg éltek.

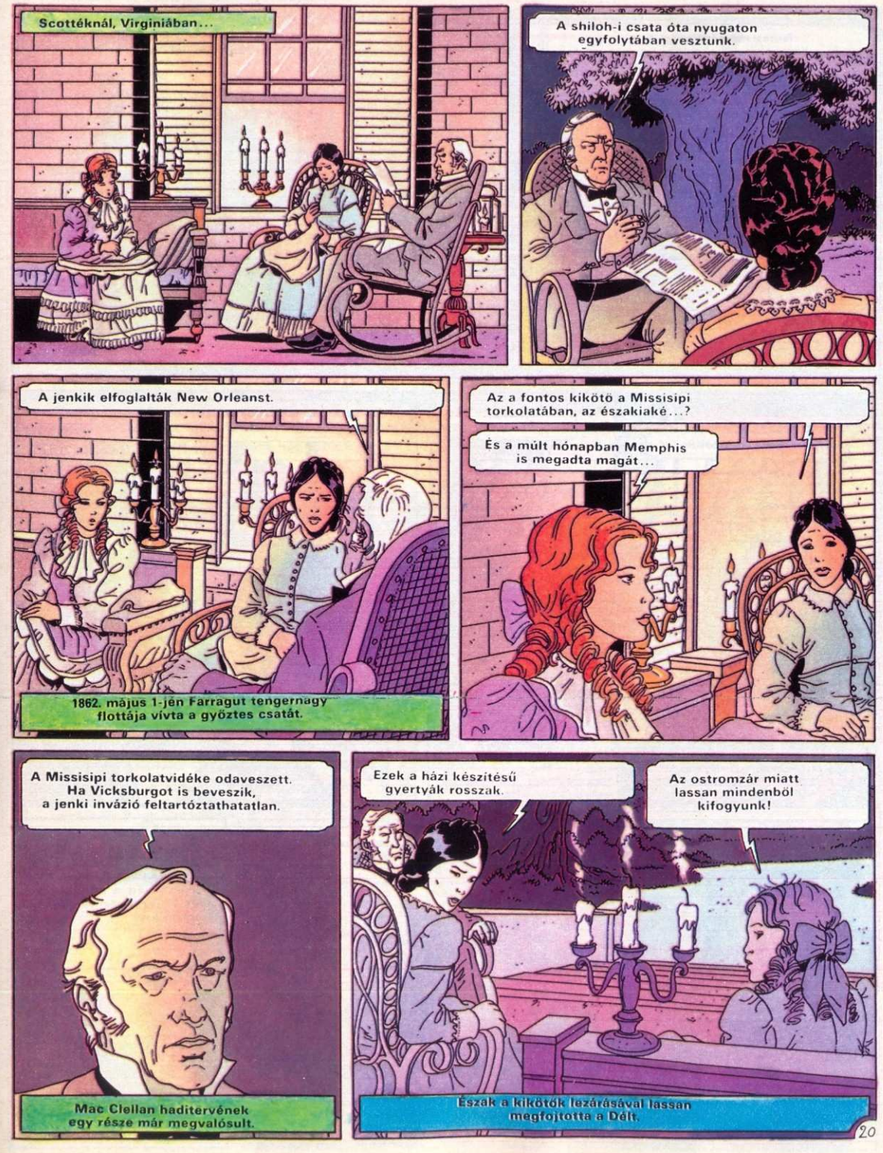

MICIMACKÓ:

Szines, szinkronizált amerikai rajzfilm Milne meséjéből. Zsebi baba, Bagoly, Tigris, Malacka, Robert Gida és barátai a moziban a család minden tagjának.

Bemutató: december 1.

MOKÉP

WALT DISNEY-PRODUKCIÓ

Címer

A kereszttel kezdődött... kereszt volt a magyar királyi hatalom jelvénye, előbb egyszeres, majd úgynevezett kettős kereszt, amely aztán IV. Béla idejében egy pajzsalakzatra került. Első ízben 1202-ben jelent meg egy másik címerelem is, a vörössel és ezüsttel vágott pajzsmező, másként fogalmazva: egymást követő vízszintes csíkok vagy sávok. Egy időben a sávokban oroszlánok is lépkedtek, később azonban ezek eltűntek. A címertan tudósai, vagyis a heraldikusok szerint a kereszt a királyi címer, a vágások pedig az Árpád-ház családi címere. Amikor például az Anjou-házból származó Károly Róbert és Lajos ült a magyar trónon, címerpajzsaikon ezért szerepelt egyik oldal a liliom, az Anjou családi címer virága, a másikon pedig a vörös-ezüst sávok, hangsúlyozandó, hogy leányágon ők is Árpád leszármazottai. Mátyás pedig a sávok mellé kapcsolta saját családi jelvényét, a gyűrűt tartó hollót.

Először Zsigmond idejében jelent meg a címerpajzs tetejére állított, zárt korona, s lassan meghonosodott szokássá vált, hogy az állam címerére a Szent István koronájának tartott, úgynevezett szent koronát rajzolták. Az 1848–49-es szabadságharc során kezdték el az úgynevezett Kossuth-címert használni, amely az előbbitől abban különbözik, hogy nincs rajta korona. A Bach-korszakban visszakerült a korona, hiszen Magyarország államformája királyság volt ismét. A második világháború után sikertelenül igyekeztek felújítani a Kossuth-címert, az 1949-es alkotmány teljesen új jelvényt léptetett életbe, amely azonban csak hét évig élt.

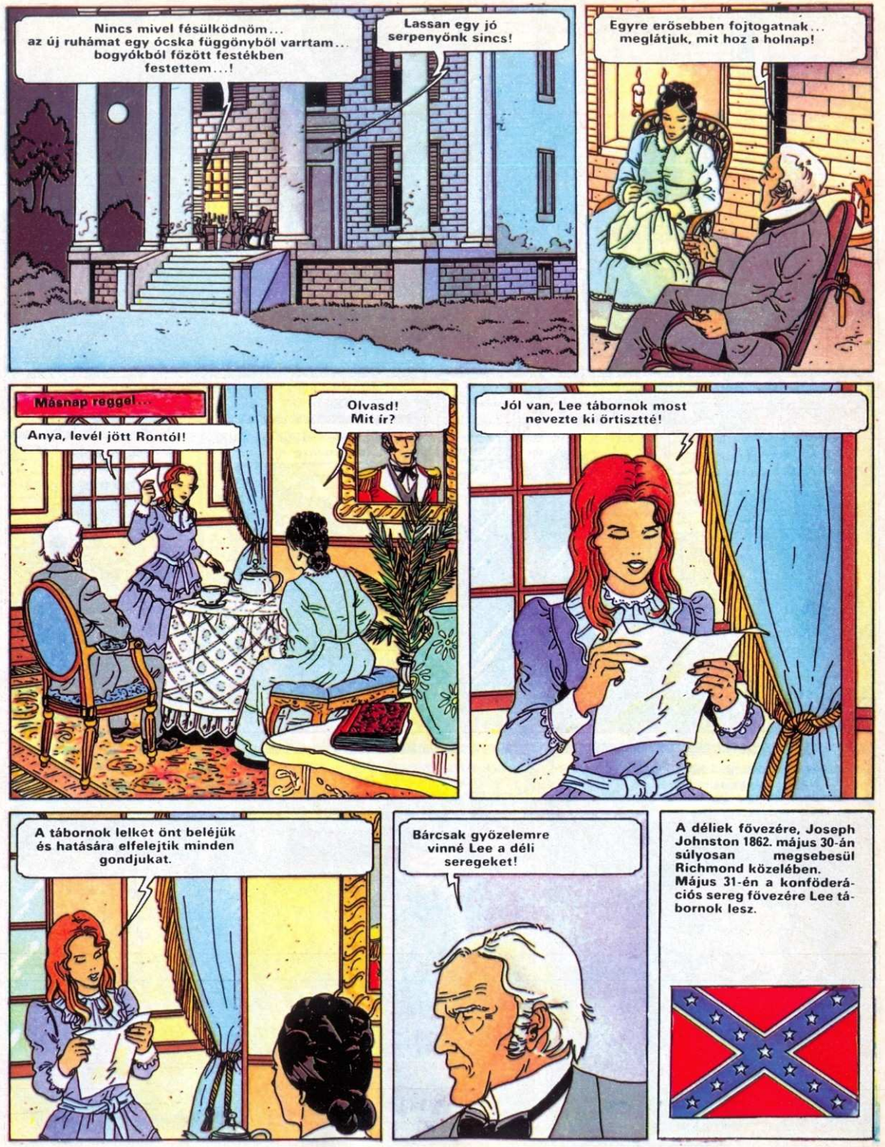

Árva árva

Árva vára eredetileg királyi birtok volt a Felvidéken. Festői környezetben, magas sziklára épült, alatta az Árva folyó és igen kedves elnevezéssel egy kis falu, amelyet Árvaváraljának neveztek, miután Árva vár aljában épült. Maga a vár három védelmi övezetből állt, az alsó várban kápolnával, amelyben a híres felvidéki család, a Thurzók sírboltja áll. A középső várban kilencven méter mélységű kutat vájtak a sziklába, ezek után következik a sziklacsúcson emelkedő felső vár. Zsigmond király zálogba adta a várat és a birtokot Stibor vajdának, majd egy Komorowski nevű lengyel rablólovag kerítette hatalmába. Az ő tevékenységének Mátyás király vetett véget, a harcokban edzett legénységet pedig zsoldjába fogadta, s így az árvai katonák lettek másokkal együtt a híres fekete sereg magjává. Aztán 1484-ben a király lefogatta Várday Péter kalocsai érseket s ide záratta. A politikai okokból elítélt Péter itt is, majd Visegrádon is ült, egészen holtáig. Ezzel kapcsolatos a hagyomány szerint egy keserű-szellemes mondás, amelyet a latinul kiválóan tudó Mátyás mondott állítólag, célozva arra, hogy Várday Péter árván nevelkedett: Árva fuisti, Petre, árva eris et in Árva morieris. Az „árva" szót használva a latin szövegben, Mátyás mondása ezt jelenti: Árva voltál, Péter, árva leszel és Árva várában halsz meg. Végül, mint említettük, árván halt meg ugyan Péter érsek, de nem Árván, hanem Visegrádon.

NAGYBÁNHEGYES ZALKA TEJ OROSHÁZA

ZALKA-TEJ

5668
NAGYBÁNHEGYES
Medgyesi u. 21.
Tel.: Nagybánhegyes 6
Telex: 08-3268

ESCAMILLO SORSA

Aki találkozott már bikaviadorral, tudja, kit hívnak Escamillónak (ejtsd: eszkamijó). Az illető úr egy kocsmában megismerkedik egy vonzó hölggyel, aki azonban ekkor még rá sem hederít a délceg viadorra, csupán később várja izgatottan és szerelmesen, hogy viadal után találkozzanak. Az említett kocsma a második felvonásban van, míg a hölgyet Carmennek hívják. A második felvonás pedig, ebből következően a Carmen című opera egyik része. Hogy miért emlegetjük most Bizet (ejtsd: bizé) híres, dallamos operáját? A bikaviadalról mindenki tudja, hogy a spanyolok régi keletű szórakozása, aki turistaként az Ibériai-félszigetre látogat, kötelességszerűen jegyet vált valamelyik arénába is, hogy corridát, bikaviadalt lásson. De aki azt hiszi, hogy minden spanyol corridára jár és kedveli a viadalt, az ugyanúgy téved, mint aki azt hiszi, hogy a magyarok állandóan lóháton ülnek, és még otthon is karikás ostorral pattogtatnak.
Újabban a spanyolok körében terjed az a meggyőződés, hogy a bikaviadal barbár, méltatlan szórakozás. Egy kérdőív szerint már csak hatvan százalékuk pártfogolja ezt a szórakozást a hagyományokra való tekintettel. Aki hive a dolognak, arra szokott hivatkozni, hogy egyáltalán nem egyenlőtlen a kuzdelem, hiszen a torero is otthagyhatja a fogát, nemcsak a bika. Hát persze... de mit is mondott erről híres, nagyszerű költönk-műfordítónk, Devecseri Gábor? A torero ezt a hivatást választotta önmaga számára, „de a bikát nem kérdezték meg"...!

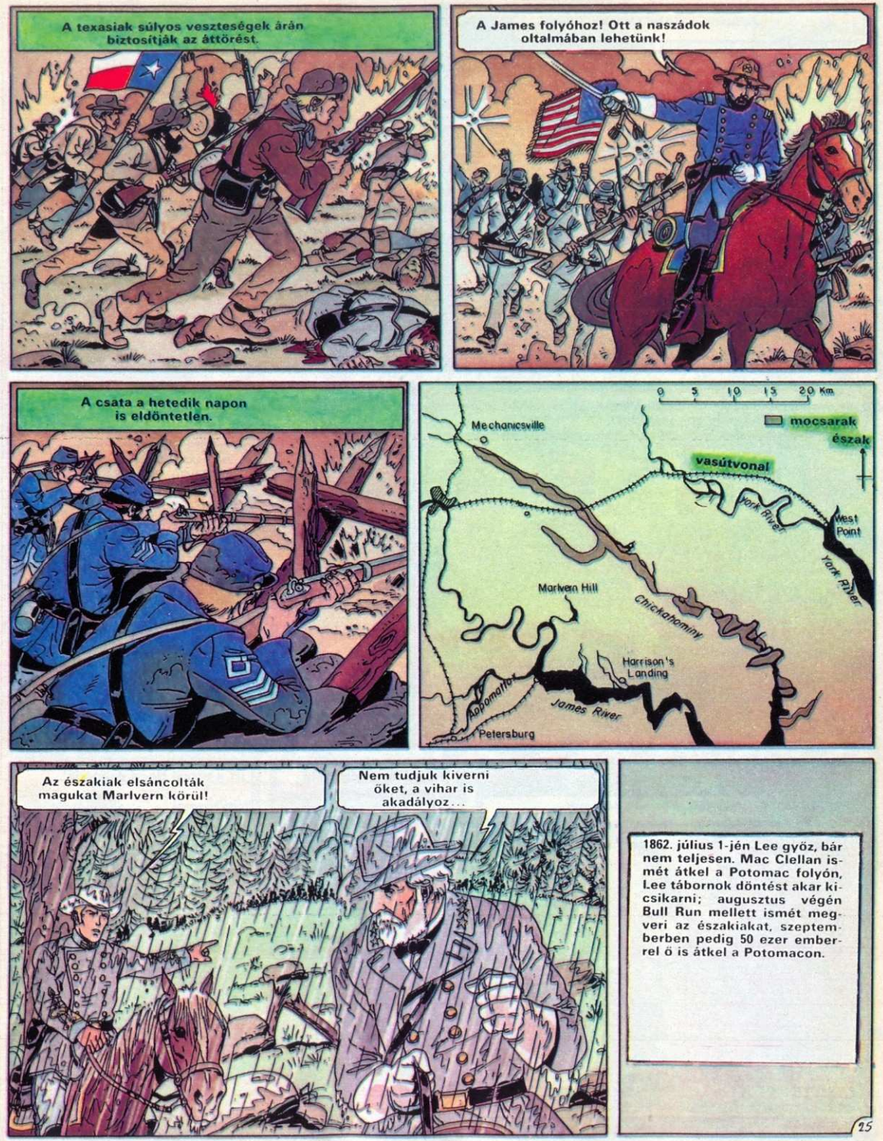

A tízéves
alfa
születésnapi meglepetése

MEGJELENT

Két teljes képregény,
cikkek történelemről,
technikáról,
felfedezésekről,
híres emberekről,
földrészekről,
állatokról

KAPHATÓ
AZ ÚJSÁGÁRUSOKNÁL
ALFA KÜLÖNSZÁM

ÁRA: 99,– Ft

Hírek és állatok

A cápa veszélyes... számítások szerint az elmúlt háromszáz (nem tévedés: háromszáz) év alatt körülbelül ezer embert támadtak meg az uszonyos ragadozók, s ebből 450 eset végződött halállal, a legtöbb Ausztrália vizein. Ha az autósbalesetekhez viszonyítjuk, bár ezek nem történnek háromszáz éve, igazán elenyésző a szám...

A varsói állatkertnek afrikai vadakra, pontosabban antilopokra és zebrákra volt szüksége. Ezeket Egyiptomból szerezte be, cserébe viszont pénz helyett ugyancsak állatot adott. Hogy mit? Hát egy nilusi vízilovat!

A láma ugyan az Andok vidékén él, mintegy jelképe a dél-amerikai állatvilágnak. Újabban elkezdett „európaizálódni", egy angol farmer ugyanis Sussex grófságban már négy éve tenyészt lámát. Az első példányokat Peruból hozta be, jelenleg immár negyven felé jár a számuk. Hogy mindez mire jó? A lámaszőr igen drága, keresett gyapjúféleség, a farmer tehát okosan cselekedett...

A legrégebbi páviánra bebalzsamozva találtak. Az egyiptomi fáraók korából származó leletek szerint a kedvenc állatokat, mielőtt – nyilván uruk holttestével együtt – bebalzsamozták és sírba helyezték, életükben szűk ketrecbe zárva tartották. Föltehetően élelmezésük sem volt igazán megfelelő, mert angolkórban (csontgyengeségben) szenvedtek, és fogaik is rosszak voltak.

A legtöbb poloskafajnak kellemetlen a szaga, tudjuk ezt a szőlőszemek között gyakran megbúvó gyümölcspoloskáról is. A párizsi Természettudományi Múzeum kutatói azt vizsgálták, hogyan reagálnak a madarak: tizenkét feketerigónak különböző (584-féle!) poloskát kínáltak. A büdösebbeket csak a fiatal, tapasztalatlan állatok ették meg.

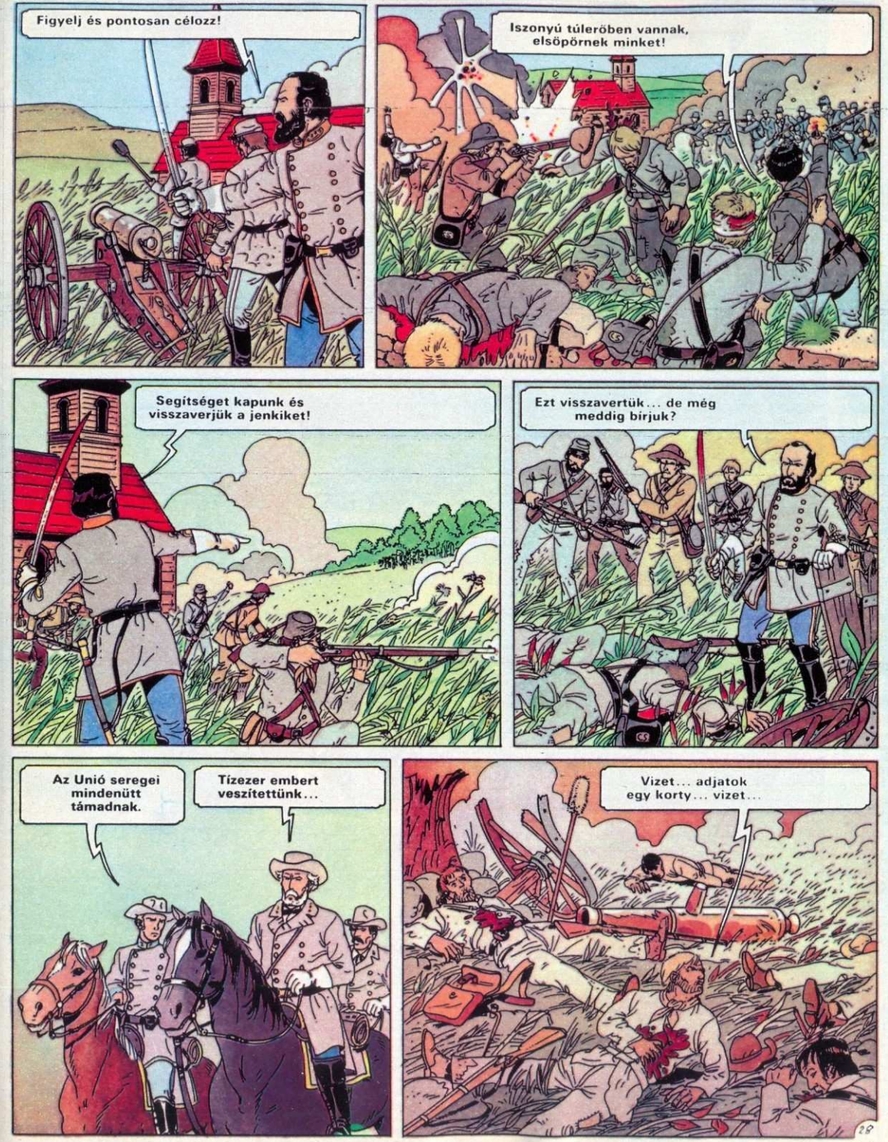

Folytatjuk

Az IPM KÖNYVTÁR tájékoztatója

MÁR MEGJELENT

Angolul és oroszul tanuló gyermekeknek

ÁRA: 119,– Ft

Kapható a könyvesboltokban

ARANY-KRÉTA

Hol dolgoznak? Mindenhol, az Egyesült Államoktól Ausztráliáig, de főképpen Európában, a Földközi-tenger térségében. Minden nyáron összegyűlnek egy mantovai kis községben, Curtatonéban és a Santuario delle Grazie templom előtt különös versenybe kezdenek. A győztesnek ezután joga van a „madonnaro" (madonnafestő) s ha később is nyer a „maestro madonnaro"(madonnafestő-mester) címet használni. Az Olasz Madonnafestők Szövetségének több mint kétszáz „krétakedvelő" tagja van, így nevezik magukat azok, akik minden kötöttség nélkül jönnek össze a Santuario delle Grazie versenyére. A kétszáz tag közül az igazi madonnafestők – akik ezt a mesterséget foglalkozásszerűen üzik – mintegy nyolcvanan vannak. Madonnafestő-mesterek, vagyis a curtatonei verseny győztesei, tizenöten. Máig ugyanis ennyi versenyt rendeztek. A mester megtiszteltetése az aranyérem mellett, hogy ő rajzolhatja meg a következő évi verseny emblémáját. A Santuario delle Grazie kápolna már a XV. század óta létezik, és a madonnafestők mindig idejöttek az évszázadok folyamán. A mostani szervezet kétszáz tagjából harminc külföldi: öt jugoszláv, négy osztrák, öt német, két ausztrál, öt amerikai, három francia, egy izraeli és öt skandináv.

Az egyik amerikai, Kurt Wenner, villámgyors karriert futott be: először rajzoló volt a NASA-nál (az űrkutatási hivatalban), majd Rómába ment, hogy a cinquecento, az 1500-as évek művészetét tanulmányozza. Részt vett a delle Grazie 1982-es versenyében, ott megszerezte az első díjat, tehát a következő évben ő készíthette el a verseny jelképét, amely egy halszemoptikával készített fotóra emlékeztetett. Wenner azóta a verseny egyik hajtómotorjává vált. A verseny eddig a hagyományos pályáján haladt egészen addig, amíg Wenner szülőhazájában, a kaliforniai Santa Barbarában az „öreg misszió" kétszáz éves fennállása alkalmából összehoztak egy versenyt, az igazi madonnafestők és a főleg gyerekekből álló amatőrök között. A verseny a szervezőknek harmincezer dollárt hozott, a rajzolásra felhasználható területeket ugyanis száz, kétszáz dollárért árusították. A rendezvény nagy port vert fel. Itt már nemcsak a határok kiszélesítéséről van szó, sokkal inkább arról, hogy az aszfaltfestés gyorsan kezd üzletté válni. Kezdetben szegény művészet volt, egyike az ártatlan művészeti kifejezési módoknak. Ma már nem így van. 1976-ban meghalt a legidősebb madonnafestő, Ugo Bonsio, aki kerékpárral járta szűkebb hazájának kis tereit, a biciklire rá volt erősítve a felszerelése és vasalt orrú hegymászó bakancsa, hogy ne menjen tönkre a lábbelije, amikor régi szokás szerint, térdelve fest. A legöregebb mai madonnafestő Antonio Grillo, aki Rómában fest, ahol megvannak a mások által tiszteletben tartott terei. Ő is minden évben elmegy Curtatonéba, ahol első díjat nyert 1975-ben. De nemcsak a külföldiek hoznak megújító friss szeleket. A fiatal olasz madonnások is ott vannak közöttük, mint például Anna Durando, az 1987. évi verseny győztese, az első nő, aki megszerezte a „maestra madonnara" címet, és aki főfoglalkozásként gyakorolja ezt a mesterséget.

Mesterség ez minden szempontból, de mennyit kereshet egy jó aszfaltfestő? A jók tisztes polgári jólétben élnek, a többség azonban bizony szegény. Mindenhonnan elűzik őket, hisz csak a kiváló minőség ad jogot a helyre. Keresetük természetesen adómentes és kiegészül az alkalmi megbízatásokból, az arcképfestésből, falfestészetből eredő jövedelmekkel. A versenydiploma (amelynek feltétele, hogy a művet 24 órán belül kell elkészíteni a kétszer három méteres területen) értékes útravaló a vevőkör megteremtésében, amely nem sajnálja a pénzt lakása kidekorálására. Az itáliai versenyt mindig megelőzi a madonnások kongresszusféléje. És ebben az évben a viták – amelyek szembeállították a régieket és az újakat, a szegényeket és a gazdagokat – még élesebbé váltak. Az új irányzat el akar szakadni azoktól a szabályoktól, amelyek kikötik, hogy a madonnások csak szent témákat festhetnek. Elfogadják ugyan a szövetség fennhatóságát (amely számukra hasznos), de szabadságot követelnek a témákban. Az aranykréta mesterei sok esetben otthagyják a szövetséget, otthagyják a tereket, és otthon készítenek hatalmas vásznakat... Akik maradnak, azok ragaszkodnak a hagyományokhoz...

Az ember el sem hinné, hogy a sok, ragyogó színű kép aszfaltra készült...

Festő és segédje, ezúttal nem hagyományos térdeplő állásban...

VERNE GYULA

A század elején magyarul kiadott könyveiben gyönyörű rajzok sorakoztak: távoli városok, képzelt tájak, óriási sziklabarlangok és nagyszerű gépek. Aki tíz-tizennégy évesen ezeket a könyveket olvasta, Kerabannal, a makacs török úrral bejárta a Fekete-tenger partjait, Cyrus Smith mérnökkel együtt távírót épített a Rejtelmes szigeten, a tizenöt éves kapitánnyal együtt esett rabszolga-kereskedők fogságába, és Sándor Mátyás oldalán szökött meg a várfogságból.

Sokszor olvassuk és halljuk, hogy Jules Verne (ejtsd: zsül vern) a tudományos-fantasztikus irodalom atyja, s ez igaz is, hiszen számtalan gépet, találmányt, felfedezést ír le, amelyek azóta – még ha kissé másként is – megvalósultak. De ne higgyük, hogy Verne valamiféle „műszaki jövendőmondó"... Hiszen csodálatos kalandregényeit nem csupán azért írta, hogy valamiféle kitalált technikai csodát mutasson be. A fantasztikum, a gazdag képzelet nemcsak abban nyilvánult meg nála, hogy elképzelte a Hold felé, majd a Hold körül tartó utazást, hogy tengeralattjárót álmodott Nemo kapitány vándorlásaihoz. Képzelete elviszi olvasóit a szörnyű rakétafegyver feltalálójához, aki gazemberek kezébe kerül, pusztításra adja a fejét, ám lelkiismerete megmozdul... elvezet minket a Föld központja felé, s alkalomadtán, sok száz kilométer mélyen megismerkedhetünk a földtörténet különböző szakaszaival... hogy végigvezethessen Dél-Afrika különös tájain és mesélhessen az ottani élővilágról, ahhoz egy csodálatos gyémánt kalandos történetét adja elő a Dél csillagában... a Lángban álló szigettenger ugyancsak kaland, de a görög szabadságharcot mutatja be... a technika nagyszerűségéről, valamint a pénzemberek szűkeblűségéről szól Az úszó sziget, amelynek pontonokra épült, folyóvízzel, utcákkal és palotákkal ellátott városállamocskája ámulatba ejt. Sorolhatnánk tovább a megejtő, izgalmas, elvezetes ötleteket: és felsorolhatnánk Verne összes műveit.

Egyet említsünk még ettől a szerzőtől, aki százhatvan éve született, 1828-ban, s amikor 1905-ben meghalt, fiatalok és idősebbek egyaránt a világ egyik legtisztább lelkű mesemondóját gyászolhatták benne. Egyik legmeglepőbb ötlete a Servadac Hector utazása a naprendszeren át című könyve: egy üstökös a Föld pályáját metszve súrolja bolygónkat, és magával sodorja (a „határa veszi") a gibraltári angol helyőrséget sziklástul, ágyastul, a szembenlevő afrikai part egy darabját úgyszintén, ahol Servadac, a rokonszenves francia kapitány él tisztiszolgájával, Ben-Zouffal. De átkerül a kis bolygó tengerére az orosz Timacsev gróf jachtja is, egész legénységével, valamint néhány spanyol és mások... no meg egy konok, embergyűlölő csillagász, Rosette Palmyrin, aki a kisbolygót felfedezte és Galliának nevezte el. Mi lesz a sorsuk? A Gallia pályája két év múlva ismét metszeni fogja a Föld pályáját. Mindenki szeretne hazakerülni, csak a maganakvaló tanár nem...

A regény utolsó néhány lapjáról vett részletet Szász Károly nyolcvan évvel ezelőtti fordításában olvashatjuk, némileg rövidítve.

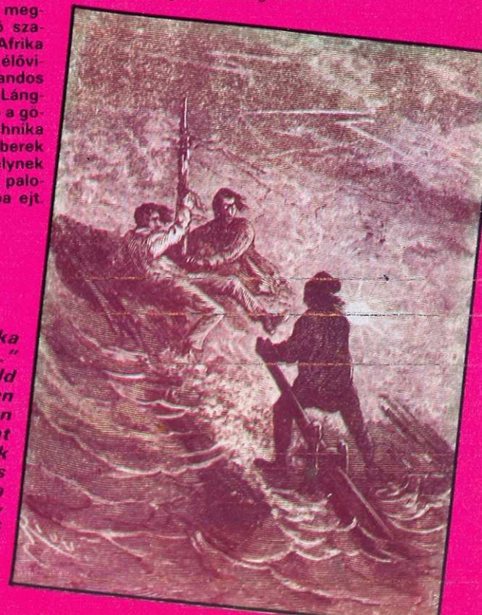

„Tüzes karika jelent meg..." A föld mélyében húzódó tengeren gömbvillámot látnak az Utazás a Föld központja felé című regény szereplői

UTAZZ A GALLIÁN!

A Gallia vagy ismét csak érinti a Földet, mint első ízben, mikor annak egy kis darabját is horzsolta, vagy egyenesen beleütődik. Ha csak érinti s könnyedén elsurran mellette, a Föld vonzása ismét megváltoztatja a Gallia útja irányát, kilöki a végtelenségbe. Ha nem sikerül a Földre lemenekülniük, azt soha többé viszont nem látják. Palmyrin tanár szerint ugyan ez a legkívánatosabb esély lett volna, de a többiek nem kértek belőle.

Ha a Gallia egyenesen bele fog ütődni a Földbe, három eshetőség lehetséges. Prokop ezeket így terjesztette elő:

– ha a Gallia azon oldalával ütődik a Földnek, amelyen mi vagyunk, irtózatosan agyonnyom és összezúz; ha ellenkező oldalával, és mi a Földre esett Gallia által képezett magas (harminc-negyven kilométeres) hegynek a tetején maradunk, menthetetlenül megfulladunk, mert a Gallia légköre a Föld légkörével egybefolyván, abban – mint kis tó vize a tengerben – elvész, a Gallia teteje messze kimagaslik a Föld légköréből, s nekünk oly magasságban egy parányi levegő sem jut; ha végre úgy ütődik a Földnek, hogy mi oldalt maradunk, menthetetlenül lebukfencezünk s lezuhanunk a Földre. Mind a három esetben pedig, az előadott közvetlen veszélyen kívül még valami vár ránk, szintoly bizonyosan. A Gallia mostani sebessége, mellyel a Földhöz közeledik s mely, amint vonzási körébe érünk, csak fokozódni fog, az összeütközés pillanatában megáll, vagyis a mozgás a természettan törvényei szerint meleggé változik, ezáltal izzó, néhány ezer foknyi hőség fejlődik ki abban a percben...

– Tehát összezúzódunk, megfulladunk, végül megsülünk és összeégünk – vágott közbe Timacsev gróf. – Te ugyan gyönyörű kilátásokat nyitsz előttünk!

– Ez mind a természet törvényei szerint következik be.

– No, ha ez így van – vágott közbe Ben-Zouf –, akkor a legjobb lesz mielőbb megszökni erről az átkozott üstökösről.

Természetes eszével tökéletesen fején találta a szöget. Megszökni a Galliáról, nem ugyan mielőbb, hanem éppen a kellő pillanatban: csakugyan ez volt az egyetlen mód ama háromféle bizonyos haláltól menekülni. Megszökni a Galliáról, de miképp? Prokop hadnagy egy szóval kimondotta: léghajón. Abban a percben, mikor a Gallia légköre összefolyik a Földével, egy léghajóban ülve a Föld légkörébe sodortatni. Ez a kalandos, éppen nem veszélytelen, de egyedül lehetséges menekvési mód maradt fenn számukra.

Miből s miképp készítsék a léggömböt? E kérdés nem sok gondolkodásra s annál kevesebb vitára adhatott alkalmat. A hajóról leszedett és raktárra tett vitorlák vászna e célra igen alkalmas volt: könnyű és erős vászon. Hidrogént nem bírván oly mennyiségben előállítani, meg kellet elégedniük a legkezdetlegesebb, Montgolfier-féle léggömbszerkezettel, melyet egyszerűen, alágyújtott tűz által hígított levegő emel a magasba. Mivel az egész léghajózásnak mindössze néhány órányi időt kell igénybe vennie, ennek a Montgolfier is megfelelhetett.

Másnap az egész társaság nekiült a munkának. Szabdalták a vásznat hosszában, mérték ki az összeállítandó szeleteket a Prokop hadnagy felügyelete alatt, míg Ben-Zouf egyre hordogatta az új meg új végeket a műhelybe. Az orosz matrózok, gyakorlottak lévén az ilyen munkában, csakhamar betanították a spanyolokat is, a kis Nina is fáradhatatlanul ügyeskedett. Mikor a szeletek mind ki voltak szabva, nekiláttak a varrásnak, erős, vékony spárgával, melyet az árbockötelekből fejtettek ki.

A század elején ilyen címlappal jelentek meg a Franklin-társulat kiadásában a Verne-regények

A munka egész hónapot vett igénybe. Ezalatt a Gallia ismét tetemesen közeledett a Naphoz s azzal együtt a Földhöz is. Már a Mars pályáját szegte át útjában. A Föld tányéra hatalmasan emelkedett a láthatáron, egyre nagyobbodva. A légmérséklet is fokozatosan emelkedett s nappal egészen tűrhetővé vált. A jég bomladozni, a hó olvadni kezdett, a levegő vízgőzökkel telt meg s felhők képződtek. Most már szelekre, viharokra, légköri lecsapódásokra is lehetett számítani.

December 15-én éjjel borzasztó rázkódásra ébredtek, mely egy földrengésnél erősebb volt. Azt hitték, végórájuk következett el. A Gallia gyomrában a tűzokádó úgy sustorgott, mintha minden ponton ki akarna törni.

Csak reggelre jöttek rá, mi történt. A Galliát a belső tűz, valamely magában rejlő s előttük ismeretlen okból két, csaknem egyenlő darabra repesztette. Az egyik darabon, a nagyobbikon ők maradtak, a kisebbik Gibraltárt vitte magával az angolokkal együtt. Palmyrin Rosette kétségbe volt esve, mert távcsöve a rázkódásban a sziklafalhoz ütődött és összetört.

E katasztrófa következtében a Gallia megmaradt darabjának tengely körüli forgása az előbbinél kétszerte kisebb időre apadt le. Most már hat órából állt az egész nap, egyik napkeltétől a másikig: három nappali és három éji órából. A belőle kiszakadt másik darab pedig nem maradt a Gallia holdja, hanem a belső lökés erejénél fogva szemlátomást távolodott tőle. Mi lesz a sorsa? Elér-e a Földre valaha? Egyszer talán megtudják...

A Gallia tömegének kisebbedése nem sietteti-e, nem módosítja-e az üstökös pályáját? Nem tévesztik-e el a Földet s a vele való találkozást?

E kérdésre, miután Prokop hadnagy sem volt a csillagászati tudományban ennyire otthonos, egyedül Rosette Palmyrin adhatott volna megnyugtató választ. Ő azonban teljesen hozzáférhetetlen volt. Ritkán jött közéjük, ha kérdezték, nem felelt s ha vele tudományos értekezésbe akartak bocsátkozni, megvetően utasította vissza. Észrevették, hogy marakodóbb kedvében van, mint valaha, s ebből arra következtettek, hogy a Földre való visszatérés esélyei nem változtak meg, azaz most, a katasztrófa után sincs a tanárnak több reménye, hogy a világűr végtelenjében keringjen a Galliával.

Servadac egyenesen nem érvén célt, kerülő úton igyekezett belőle kivenni valamit. Nemsokára meg is jött az alkalom. December 18-án Palmyrint valami kihozta odújából, s véletlenül Ben-Zouffal találkozott. Összeszólalkoztak. A vita hevében odaérkezett Servadac is. Kapott az alkalmon, hogy beleköthessen a tanárba, haragjában olyan nyilatkozatot csikarhasson ki belőle, melyet az nyugodtan sohasem mondana ki.

– Tanár úr! – mondá Servadac tettetett haraggal – ön itt olyan kifejezéseket használ, melyeket nem tűrhetek. Ne felejtse, hogy ön a Gallia kormányzójával beszél! Miután most már bizonyos, hogy a Földre úgysem térhetünk vissza, önnek magát a Gallián uralkodó rendhez kell szabnia!

– Mit beszél? Mit mond bizonyosnak?

– Azt, hogy a Gallia nem találkozik a Földdel, s örökre rajta kell maradnunk.

– Honnan meri ezt mondani?

– Mert a Gallia súlya felére apadván, gyorsasága megkétszereződik s így előbb fogja metszeni a Föld pályáját, mint a Föld maga arra a pontra érkeznék!

– Meglátszik, hogy ön mit sem tanult tőlem, tudatlan szamár!

– De tanár úr!

– Igy van, egy szót sem vonok vissza! Hát tesz valamit a súly az égitestek járásának gyorsaságára? Semmit! Ó, ne féljen, uram! A Gallia és a Föld fognak találkozni, éspedig a december 31-ről január 1-re virradó éjjel, 2 óra 47 perc és hattized másodperckor! Úgy, uram, ebbe bizonyos lehet!

– Köszönöm, tanár úr, csak ezt akartam megtudni! – mondá Servadac, gúnyosan meghajolva s azzal sarkon fordult, tátott szájjal hagyva ott a meglepett tudóst.

Tehát még tizenöt földi, vagyis harminc régi galliai s hatvan mostani galliai nap... és a Földdel való találkozás várva várt, rettegve félt perce megérkezik! Az indulás előkészületei lázas gyorsasággal folytak.

Végre, éjfél utáni két órakor (de a Gallián fényes dél volt, valamint a Föld azon oldalán is, melyet érinteni fognak), a hajóba szállás perce is elérkezett. A Montgolfier már egy óra óta teljesen felfújva lebegett előttük; a kosár készen várta, hogy beszálljanak. A Gallia e percben csak negyvenezer mérföld távolságra volt a Földtől és így egy ötödrésznyivel közelebb, mint a Hold.

Baj volt Rosette Palmyrin tanárral. Ő nem akart megválni a Galliától, kedves üstökösétől; osztozni akart annak sorsában, birtokában akarta azt tartani, hiszen a sajátja! Végre is erővel kellett bevinni a kosárba, ketten hónaljon ragadták s úgy szállították be.

Fájdalom, a két lovat, Servadac kedvenc paripáit s a kis Nina kecskéit is ott kellett hagyni, sem hely, sem a léghajó ereje nem volt elég arra, hogy elvihessék.

Servadac felhívására Timacsev gróf és Prokop hadnagy is előtte foglaltak helyet a léghajóra függesztett naszádban. A kapitány és Ben-Zouf maradt legvégül a Gallia földjén, Servadac még szolgáját is maga előtt bocsátotta. Neki, a hely és a léghajó kormányzójának kellett legutolsónak maradnia. Végre is belépett. Gyorsan, egymásután elvágták a köteleket, melyek a léghajót a Gallia talajához kötötték s fellebbentek...

A Montgolfier csakhamar kétezerötszáz méternyi magasságot ért el. Prokop hadnagy jónak látta meggátolni a további emelkedést. Egy száraz szénával fűthető, vassodronyból készült katlan a gömb szájához alkalmazva, elégséges volt arra, hogy a gömbben levő levegőt egyenlő melegen tartsa és sem emelkedést, sem süllyedést ne engedjen. A csónakban ülők kíváncsian, de egyszersmind nyugodtan tekintettek körül, le és fölfelé. Alattuk a Gallia tengere terült el... Mindenütt ugyanazon érces színezet, mely most a nap sugaraiban szivárványszíneket játszva, a Gallia sziklatömegének túlnyomó aranytartalmára vallott.

A csónak körül a láthatár fölött, páratlan tisztaságú ég. De északnyugat felé, szemben a nappal egy új csillag tűnt fel, kevesebb csillagnál, kevesebb egy aszteroidnál is, talán egy lebkő, mely azonban nem esik le: a Gallia elszakadt darabja, Gibraltárral s rajta kétségkívül az angolokkal. Mire az éj beállt, a csillagdarab, mely nappal csak szürkén, homályosan látszott, ragyogni kezdett, mint egy futó csillag.

És végre, a léghajó felett, nem messze a zenittől, egész fényében, meglepő méltósággal tünt föl... a Föld!

alfa

AZ ARMADA PUSZTULÁSA